

ΓΛΩΣΣΑ

Ε΄ Δημοτικού

Β
Τεύχος

Βρείτε το ρήμα, το ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ και το ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ.
Ποιό είναι ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ρήμα και ποιό ΑΜΕΤΑΒΑΤΟ.

- Οι μουσικοί υόρδισαν τα όργανα.
- Η συναυλία ξεκίνησε!

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΩΗ

ΕΝΟΤΗΤΑ 7η

Μουσική

 ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΕΓΩ ΣΕ ΣΥΝΑΥΛΙΑ;

Αναγνωρίζω το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο

Θυμάμαι

Πρόταση είναι ένα σύνολο λέξεων οργανωμένο έτσι, ώστε να εκφράζει ένα αυτοτελές (ολοκληρωμένο)

νόημα.

Η πρόταση περιλαμβάνει **ένα ρήμα**. Όταν έχουμε μια μεγάλη φράση (περίοδο λόγου) στην οποία υπάρχουν πολλά ρήματα, πρέπει να ξέρουμε ότι όσα ρήματα υπάρχουν, τόσες προτάσεις έχουμε.

Παράδειγμα πρότασης: Ο Θανάσης **μαζεύει** τα ποτήρια. (Ρήμα: μαζεύει)

Παράδειγμα περιόδου: Ο Θανάσης **μαζεύει** τα ποτήρια και **καθαρίζει** το τραπέζι. (Ρήματα: μαζεύει, καθαρίζει / δύο προτάσεις)

Το ρήμα

- Το ρήμα είναι το βασικό στοιχείο της πρότασης. Χωρίς αυτό δε σχηματίζεται πρόταση (με εξαίρεση την περίπτωση των ελλειπτικών προτάσεων, όταν το ρήμα εννοείται εύκολα από το συνολικό νόημα της φράσης / π.χ. -Πότε θα επιστρέψεις; **-Σύντομα.**)
 - Τα ρήματα φανερώνουν ότι κάποιος κάνει κάτι (ενεργεί), παθαίνει κάτι, είναι κάτι ή βρίσκεται σε μία κατάσταση.
- π.χ. Οι ηθοποιοί **φορούν** τα κοστούμια τους. (κάνουν κάτι)
 Οι ηθοποιοί **προβληματίστηκαν**. (παθαίνουν κάτι)
 Οι ηθοποιοί **είναι** διάσημοι. (είναι κάτι)
 Οι ηθοποιοί **ξεκουράζονται** μετά από την παράσταση. (βρίσκονται σε μία κατάσταση)

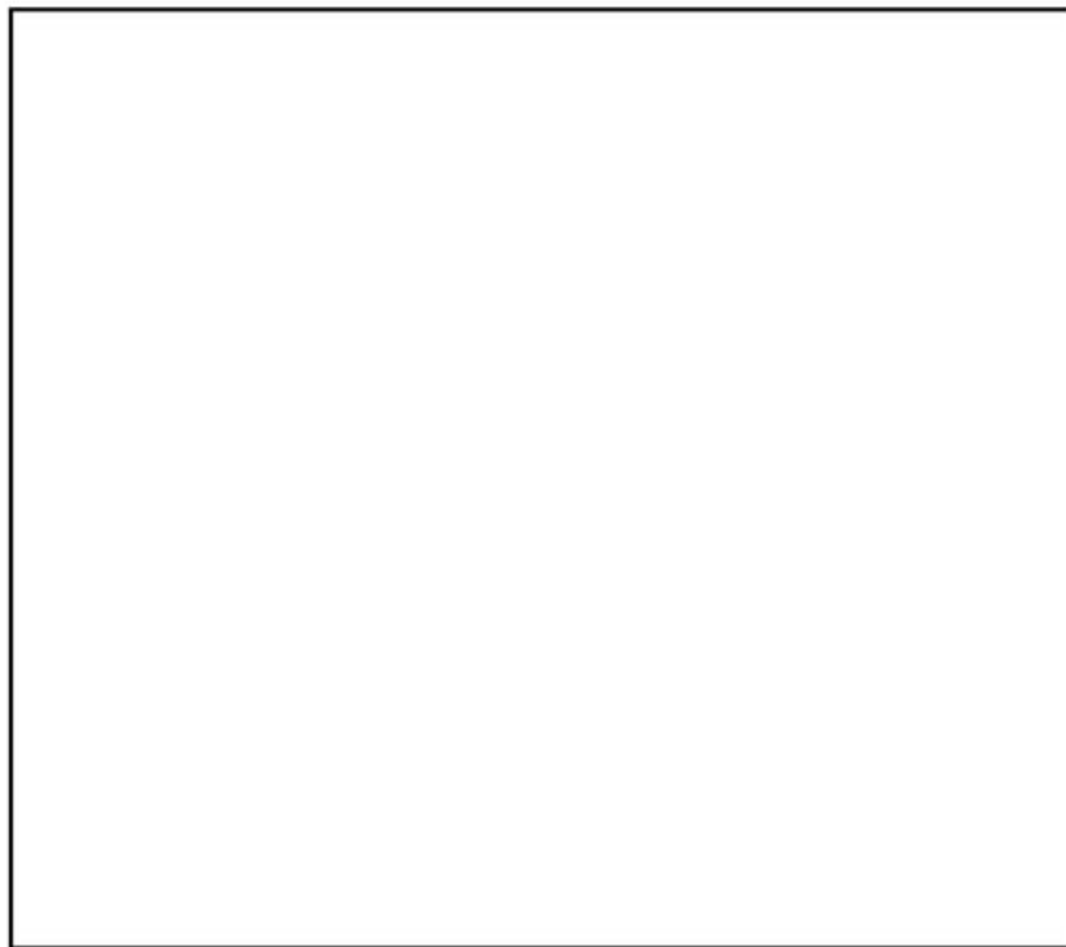
Το υποκείμενο

- **Υποκείμενο** είναι η λέξη (ή το λεκτικό σύνολο) που φανερώνει ή δηλώνει ποιος ή ποιοι ενεργούν ή παθαίνουν κάτι ή βρίσκονται σε μία κατάσταση ή έχουν κάποια ιδιότητα.
- **Για να βρούμε το υποκείμενο του ρήματος, ρωτάμε ποιος ή τι κάνει ή παθαίνει αυτό που δηλώνει το ρήμα της πρότασης.**
 π.χ. Το χαρτί τσαλακώθηκε. (Ποιο τσαλακώθηκε; **Το χαρτί**)
 Αυτός έσπασε το βάζο. (Ποιος έσπασε; → **Αυτός**)
Όσοι δε συμμορφώνονται με τους κανόνες δε θα παίζουν.
 (Ποιοι δε θα παίζουν; → Όσοι δε συμμορφώνονται με τους κανόνες)
- Από τις παραπάνω προτάσεις, είναι φανερό πως το υποκείμενο έχει πολλές μορφές, καθώς διάφορα μέρη του λόγου μπορούν να μπουν ως υποκείμενο. Έτσι αυτό μπορεί να είναι:
 - α) **ουσιαστικό** (κύριο ή κοινό όνομα) / Ο Λευτέρης μιλά.
 - β) **αντωνυμία** / Εγώ έδωσα τα κλειδιά.
 - γ) **επίθετο ή μετοχή** (κλιτή) **με άρθρο** / Οι εργαζόμενοι θα απεργήσουν.
 - δ) **άλλο κλιτό μέρος του λόγου ή φράση με άρθρο** / Το «μιλώ» είναι ρήμα.- Το ότι γύρισε στην ομάδα είναι σημαντικό.
 - ε) **εξαρτημένη πρόταση** (που αρχίζει συνήθως με το να ή το ότι), όταν το ρήμα της πρότασης είναι απρόσωπο / Απαγορεύεται να χρησιμοποιείτε κινητά τηλέφωνα. - Πιστεύω ότι θα έρθει αύριο. - Πρέπει να μιλάτε λιγότερο.
 - στ) **δευτερεύουσα αναφορική πρόταση** (προτάσεις που αρχίζουν με το όποιος, όσος κλπ.) / Όσοι τερματίσουν πρώτοι θα βραβευτούν.

Το υποκείμενο:

- Βρίσκεται πάντα σε ονομαστική πτώση.
- Δε χωρίζεται από το ρήμα με κόμμα.
- Μπορεί και να παραλείπεται όταν: α) Είναι προσωπική αντωνυμία (εγώ, εσύ κ.ά.) επειδή εννοείται εύκολα. / Θα περάσουμε στο σαλόνι. (εννοείται εμείς)

β) Εννοείται εύκολα από τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου ή από προηγούμενη πρόταση. / Ο Μάριος κλείνει τα βιβλία του. Δείχνει να είναι κουρασμένος. (εννοείται ο Μάριος)

Το αντικείμενο:

- Όταν είναι κλιτό μέρος του λόγου (ουσιαστικό, επίθετο κλπ.), βρίσκεται συνήθως σε πτώση αιτιατική και πιο σπάνια σε γενική.
π.χ. Έδιωξε **τη γάτα**. (ουσιαστικό σε αιτιατική)
Μοιάζει **της μάνας**. (ουσιαστικό σε γενική)
- Μπαίνει συνήθως μετά το ρήμα. (μπορεί να βρίσκεται και πριν από αυτό – όταν είναι αδύνατος τύπος προσωπικής αντωνυμίας)
π.χ. Οι φύλακες **τούς** έδιωξαν.
- Μπορεί και να παραλείπεται, όταν εύκολα εννοείται:

π.χ. Ο ζαχαροπλάστης έφτιαξε πολλά **γλυκά**, αλλά ο ίδιος δεν έφαγε.
(εννοείται γλυκά)

Μεταβατικά ρήματα

Μεταβατικά λέγονται τα ρήματα που παίρνουν αντικείμενο. Τα μεταβατικά ρήματα φανερώνουν ότι το υποκείμενο κάνει μια ενέργεια η οποία μεταφέρεται (μεταβαίνει) σ' ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, δηλαδή στο αντικείμενο.

Αμετάβαρα ρήματα

Αμετάβαρα λέγονται τα ρήματα που δεν έχουν αντικείμενο αφού φανερώνουν μια ενέργεια ή μια κατάσταση του υποκειμένου η οποία δε μεταφέρεται (μεταβαίνει) σε κάποιο αντικείμενο.

Παραδείγματα μεταβατικών ρημάτων:

Ετοίμασα την εργασία. (Τι ετοίμασα; - Την εργασία [αντικ.]. Επομένως το ετοίμασα είναι μεταβατικό.

- Τα ρήματα που παίρνουν ένα μόνο αντικείμενο λέγονται **μονόπτωτα**.

π.χ. Η Σταυρούλα πλήρωσε **τον οδηγό**.

- Τα ρήματα που παίρνουν δύο αντικείμενα λέγονται **δίπτωτα**.

π.χ. Η Σταυρούλα **μού** είπε **τι να διαβάσω**.

Το αντικείμενο στο οποίο μεταφέρεται άμεσα η ενέργεια του υποκειμένου λέγεται **άμεσο** (και βρίσκεται σε αιτιατική πτώση) ενώ το αντικείμενο το οποίο επηρεάζεται έμμεσα από την ενέργεια του υποκειμένου λέγεται **έμμεσο** (βρίσκεται σε γενική ή αιτιατική πτώση με πρόθεση).

Σημ: Συνήθως ως έμμεσα αντικείμενα χρησιμοποιούνται οι αδύναμοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας (μου, σου, του, της / μας, σας, τους).

Παράδειγμα: Ο ξενοδόχος έδωσε του Λάμπρου τα κλειδιά.

Τι έδωσε;	τα κλειδιά (άμεσο αντικείμενο σε αιτιατική)
Σε ποιον έδωσε;	του Λάμπρου (άμεσο αντικείμενο σε γενική)

Προσοχή!

Δύο ή περισσότερα αντικείμενα που συνδέονται μεταξύ τους με συνδέσμους ή χωρίζονται με κόμμα θεωρούνται μία πτώση και το ρήμα, του οποίου αποτελούν συμπλήρωμα, θεωρείται μονόπτωτο.

(π.χ. Ο ξενοδόχος έδωσε τα κλειδιά και την απόδειξη.)

Παραδείγματα αμετάβατων ρημάτων:

Ο Άκης **διαβάζει**. (Σε αυτή την περίπτωση η ενέργεια που κάνει το υποκείμενο [ο Άκης] δε μεταφέρεται κάπου)

Ο παπούς **ξυρίστηκε**. (Το ίδιο συμβαίνει και σε αυτή την περίπτωση.)

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Στις παρακάτω προτάσεις υπογραμμίζω τα υποκείμενα των ρημάτων και γράφω στις παρενθέσεις τη μορφή τους (ουσιαστικό, επίθετο, μετοχή κλπ.).

- Ο Λευτέρης κάλεσε στη γιορτή του τους φίλους του. (_____)
- Ο καταζητούμενος ξέφυγε από τους αστυνομικούς. (_____)
- Όποιος δε φάει το φαγητό δε θα φάει γλυκό. (_____)
- Εμείς θα συναντήσουμε τη συγγραφέα. (_____)
- Οι απολυμένοι διαμαρτύρονταν. (_____)

2. Στις παρακάτω προτάσεις/περιόδους υπογραμμίζω τα αντικείμενα των ρημάτων και γράφω στις παρενθέσεις τη μορφή τους (ουσιαστικό, επίθετο, μετοχή κλπ.).

- Η θεία έφτιαξε μακαρόνια και σαλάτα. (_____/_____)
- Ο οδηγός σταμάτησε το λεωφορείο. (_____)
- Επέλεξε για την ομάδα τους δυνατούς και τους γρήγορους.
(_____/_____)
- Η Σόνια είπε ότι θα επιστρέψει σύντομα. (_____)
- Τον ειδοποίησαν οι εφοριακοί. (_____)

3. Στις παρακάτω προτάσεις βρίσκω **το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο**, όπως στο παράδειγμα:

Υ Ρ Α

Η Κωνσταντίνα προσκάλεσε τις φίλες της.

A) Ο Στράτος πέταξε τα σκουπίδια.	E) Τις εργασίες έδωσαν τα παιδιά.
B) Οι μουσικοί κούρδισαν τα όργανα.	ΣΤ) Κανείς δε μίλησε.
Γ) Φασολάδα έφτιαξε η γιαγιά.	Z) Αυτός της έδωσε την τσάντα.
Δ) Εσύ θέλεις να δεις την παράσταση.	H) Ο Ανέστης και ο Ρένος έφυγαν.

4. Σημειώνω με «**M**» τα μεταβατικά και με «**A**» τα αμετάβατα ρήματα. Στη συνέχεια συμπληρώνω στο κενό τα αντικείμενά τους (όπου φυσικά υπάρχουν):

(.....) Το σπίτι γέμισε κουνούπια.

(.....) Ο άνεμος έριξε το δέντρο.

(.....) Η θυρωρός κοιμάται.

(.....) Περιμένω να έρθεις.

(.....) Η μουσική σταμάτησε.

(.....) Ο ιππότης μάχεται ηρωικά.

(.....) Ο ιππότης φόρεσε την πανοπλία.

(.....) Ο Σάκης χαιρέτησε τον Νίκο.

(.....) Δε μιλήσατε.

5. Στις παρακάτω προτάσεις εντοπίζω τα ρήματα και σημειώνω στις παρενθέσεις ποια από αυτά είναι μεταβατικά και ποια αμετάβατα.
π.χ. Η Αναστασία έδωσε το πιάτο στην Ελένη. (Μεταβατικό)

Ο Νικόλας παίζει πιάνο.

(_____)

Της χάρισε ένα βιβλίο.

(_____)

Η Σταυρούλα τραγουδούσε γλυκά.

(_____)

Το παιχνίδι ξεκίνησε.

(_____)

Ο διευθυντής μίλησε αυστηρά.

(_____)

Ο διευθυντής μίλησε αυστηρά στα παιδιά.

(_____)

6. Στις παρακάτω προτάσεις τα ρήματα είναι δίπλωτα. Να υπογραμμίσεις τα αντικείμενά τους και να σημειώσεις στις παρενθέσεις ποιο κατά σειρά είναι το έμμεσο και ποιο το άμεσο:

Τους έδωσε τα χαρτιά. (τους [έμμεσο] / τα χαρτιά [άμεσο])

Εσύ της χάρισες την κασετίνα σου. (_____/_____)

Θα αφήσω του Σταμάτη χρήματα στο τραπέζι. (_____/_____)

Σου είπε ότι δε διάβασε; (_____/_____)

Τους έδειξε τη βεβαίωση. (_____/_____)

Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις

Παραδείγματα

Μπορεί να πάμε εκδρομή αύριο. (τι;)

Θα πρέπει να διαβάζεις περισσότερο. (τι;)

Φαινόταν ότι θα έφτιαχνε ο καιρός. (τι;)

Ακούγεται πως θα έχουμε εκλογές σύντομα. (τι;)

Απρόσωπα λέγονται τα ρήματα που δεν έχουν υποκείμενο ένα πρόσωπο, μία αντωνυμία ή ένα πράγμα και

χρησιμοποιούνται μόνο στο **γ' ενικό πρόσωπο**.

Τα απρόσωπα ρήματα έχουν ως υποκείμενο μια ολόκληρη πρόταση, η οποία εισάγεται με το μόριο **αν** ή με έναν από τους συνδέσμους **ότι** (ή πως ή που) ή τους **μη(ν)** ή **μήπως**.

Για να βρούμε το υποκείμενο στα απρόσωπα ρήματα ρωτάμε με το **τι**, όχι με το ποιος.

• **Απρόσωπα** είναι κυρίως: Τα ρήματα που αναφέρονται σε φυσικά φαινόμενα που έχουν σχέση με τον καιρό ή με την έναρξη χρονικών διαστημάτων. (χιονίζει, βραδιάζει, βρέχει κλπ.)

• Ρήματα όπως: αναγγέλλεται, ανακοινώνεται, αξίζει, απαγορεύεται, αποφασίστηκε, γίνεται, διαδίδεται, είναι, ενδέχεται, επιτρέπεται, λέγεται, μπορεί, πειράζει, πρέπει, πρόκειται, σημαίνει, συμβαίνει, ταιριάζει, τυχαίνει, υποτίθεται, φαίνεται, φτάνει, χρειάζεται, ωφελεί κ.ά.

• Το γ' ενικό πρόσωπο του ρήματος έχω (έχει) χρησιμοποιείται μερικές φορές ως απρόσωπο: π.χ. Έχει πολλή κίνηση στην αγορά./ Έχει υγρασία. Το ίδιο συμβαίνει και με τα ρήματα κάνει, ρίχνει κλπ. Κάνει παγωνιά απόψε. / Ρίχνει χιόνι.

Απρόσωπες φράσεις

Εκτός από τα μονολεκτικά απρόσωπα ρήματα, έχουμε και **απρόσωπες φράσεις**, οι οποίες αποτελούνται από το ρήμα είναι (ήταν ή γίνεται) και ένα επίθετο στο ουδέτερο γένος, ή ένα ουσιαστικό (χωρίς άρθρο) ή ένα τροπικό επίρρημα. π.χ. είναι απαραίτητο, είναι άδικο, ήταν σκόπιμο, είναι προτιμότερο, γίνεται δεκτό, είναι κρίμα, ήταν αλήθεια, έγινε κατανοητό κλπ.

➤ Απρόσωπα ρήματα με προσωπική αντωνυμία
Μερικά ρήματα, όταν χρησιμοποιούνται ως απρόσωπα, είναι δυνατόν να συνοδεύονται από μια αντωνυμία σε γενική πτώση:

π.χ. **Μου** αρέσει να κολυμπάω πολύ ώρα.

Του κάνει κέφι να ξυπνάει αργά.

Η αντωνυμία μπορεί να είναι και σε αιτιατική πτώση, όπως συμβαίνει με τα ρήματα: πειράζει, ενοχλεί, στενοχωρεί: π.χ. **Με** ενοχλεί να με θεωρούν μικρό.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Σε κάθε φράση **υπογραμμίζω το υποκείμενο** του ρήματος και γράφω στην παρένθεση αν το ρήμα είναι απρόσωπο ή προσωπικό:

- Δεν επιτρέπεται** το κάπνισμα. (_____)
Επιτρέπεται η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή. (_____)
 Μου **φάνηκε** πως τον είδα να έρχεται. (_____)
 Αυτός **φάνηκε** να έρχεται προς τα εδώ. (_____)
Φοβάται μήπως ξεχάσει τα χρήματα. (_____)
Υπολογίζεται ότι το έργο θα τελειώσει σύντομα. (_____)
Έχει διαπιστωθεί ότι η πολλή ζάχαρη βλάπτει. (_____)

2. Φτιάχνω περιόδους χρησιμοποιώντας τα παρακάτω ρήματα. Στα κενά με το «**Π**» οι περίοδοί μου πρέπει να έχουν προσωπική σύνταξη, ενώ σε αυτά με το «**Α**» πρέπει να έχουν απρόσωπη:

ακούγεται

- (Π) _____
 (Α) _____

αξιζει

- (Π) _____
 (Α) _____

χρειάζεται

- (Π) _____
 (Α) _____

3. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

συγκρότημα: _____

εισιτήριο: _____

κοινό: _____

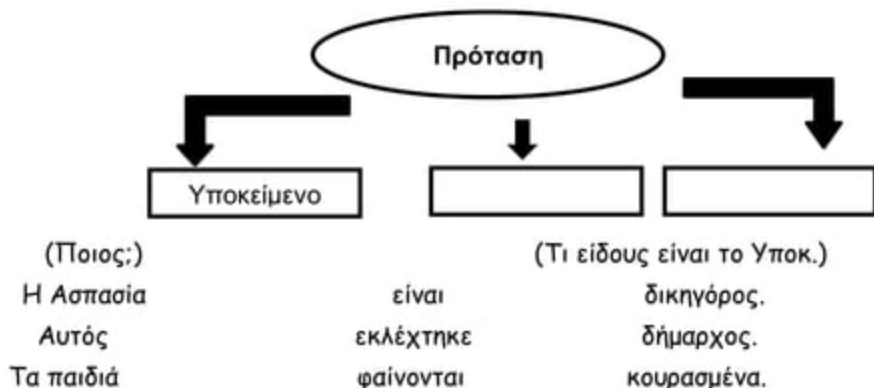
αίθουσα: _____

Μουσικά όργανα

Το κατηγορούμενο

Εκτός από τα μεταβατικά και τα αμετάβατα ρήματα, υπάρχουν στη γλώσσα μας και τα **συνδεδετικά ρήματα**. Τα ρήματα αυτά δε χρειάζονται αντικείμενο ως συμπλήρωμα της έννοιάς τους, αλλά συνδέουν το υποκείμενο τους με μια άλλη λέξη η οποία δηλώνει ποια **ιδιότητα**, ποιο **χαρακτηριστικό** έχει το υποκείμενο ή σε ποια κατάσταση βρίσκεται. Η λέξη που φανερώνει ότι το υποκείμενο έχει μια ιδιότητα ή ένα χαρακτηριστικό ή βρίσκεται σε μία κατάσταση ονομάζεται **κατηγορούμενο**.

Ως κατηγορούμενα μπορούν να μπουν διάφορα μέρη του λόγου, όπως: ουσιαστικά, επίθετα, κλιτές μετοχές, αριθμητικά, επιρρήματα, φράσεις με προθέσεις (από/με + αιτιατική, για + ονομαστική) και, σπανιότερα, δευτερεύουσες προτάσεις (Να γίνεις **ό,τι θέλεις**.)

Τα συνδεδετικά ρήματα

Τα πιο συνηθισμένα συνδεδετικά ρήματα είναι το **είμαι** και το **γίνομαι**. Συχνά, χρησιμοποιούνται ως συνδεδετικά ρήματα και τα: φαίνομαι, λέγομαι, βρίσκομαι, γεννιέμαι, καλούμαι, ονομάζομαι, θεωρούμαι, αποδεικνύομαι, παρουσιάζομαι, ανακηρύσσομαι, εκλέγομαι, διορίζομαι, μοιάζω, παρουσιάζομαι, χειροτονούμαι κλπ.

ΠΡΟΣΟΧΗ!!!

Το **κατηγορούμενο** βρίσκεται στην ίδια πτώση με το υποκείμενο του συνδεδετικού ρήματος, δηλαδή σε ονομαστική. Επίσης, αν το κατηγορούμενο είναι επίθετο ή μετοχή, τότε βρίσκεται και στο ίδιο γένος και στον ίδιο αριθμό με το υποκείμενο.

π.χ. Η Στέλλα είναι γρήγορη. (Υπ.: Η Στέλλα - Κατ.: γρήγορη [Ονομαστική, θηλ. γένος, ενικός αριθμός])

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Στις παρακάτω προτάσεις **υπογραμμίζω τα κατηγορούμενα** και γράφω στις παρενθέσεις ποια είναι η μορφή τους (ουσιαστικό, επίθετο κλπ.)

- Οι μαθητές φαίνονται ενθουσιασμένοι. (_____)
- Το ποτήρι ήταν γεμάτο. (_____)
- Ο θείος μου είναι δάσκαλος. (_____)
- Το μενταγιόν είναι από ασήμι. (_____)
- Ο Στράτος ήταν πρώτος στη σειρά. (_____)
- Αυτό γίνεται ό,τι θέλεις. (_____)

2. Στις παρακάτω προτάσεις βρίσκω το ρήμα, το υποκείμενο, το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο και σημειώνω στην παρένθεση αν το ρήμα είναι μεταβατικό (Μ), αμετάβατο (Α) ή συνδεδετικό (Σ).

- Οι ψαράδες απλώνουν τα δίχτυα. (.....)
- Ο καιρός φαίνεται καλός. (.....)
- Ο ήλιος λάμπει. (.....)
- Αυτός περνιέται για σπουδαίος. (.....)
- Ο μαθητής συλλογίζεται. (.....)

3. Σχηματίζω προτάσεις με κατηγορούμενο χρησιμοποιώντας τα ρήματα των παρενθέσεων. Έπειτα κυκλώνω τα κατηγορούμενα που έγραψα:

- (είμαι) _____
- (διορίζομαι) _____
- (φαίνομαι) _____
- (θεωρούμαι) _____

Δευτερεύουσες / εξαρτημένες προτάσεις ως υποκείμενα, αντικείμενα ή κατηγορούμενα

Ως υποκείμενο, αντικείμενο ή και κατηγορούμενο ενός ρήματος μπορεί να μπει και μία δευτερεύουσα εξαρτημένη πρόταση. Οι προτάσεις αυτές, επειδή μπαίνουν στη θέση ενός ονόματος και χρησιμοποιούνται όπως αυτό, λέγονται **ονοματικές**.

Οι προτάσεις αυτές είναι:

- **Ειδικές προτάσεις (αρχίζουν με *ότι, πως και που*)**
 π.χ. Είπε **ότι δε θα επιστρέψει**. (αντικ. του ρήματος είπε)
 Φαίνεται **πως θα βρέξει**. (υποκ. του απρόσωπου ρήματος φαίνεται)
- **Βουλητικές προτάσεις (αρχίζουν με *το να*)**
 π.χ. Θέλω **να πάω στο θέατρο**. (αντικ. του ρήματος θέλω)
 Πρέπει **να διαβάσουμε**. (υποκ. του απρόσωπου ρήματος πρέπει)
- **Ενδοιαστικές (ή διστακτικές) προτάσεις (αρχίζουν με *το μήπως ή το μη(ν)* και ακολουθούν έπειτα από ρήματα που δηλώνουν φόβο, δισταγμό, ανησυχία)**
 π.χ. Φοβάμαι **μήπως δεν έρθει**. (αντικ. του ρήματος φοβάμαι)
 Ανησυχεί **μη χαλάσει ο υπολογιστής**. (αντικ. του ρήματος ανησυχεί)
- **Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις (αρχίζουν με *τα αν, μήπως, γιατί, ποιος,-α,-ο , πόσος,-η,-ο , τι, πότε, πού και πώς* και ακολουθούν έπειτα από ρήματα όπως: ρωτώ, απορώ, ξέρω, γνωρίζω, μαθαίνω, σκέφτομαι, εξετάζω)**
 π.χ. Ρωτούσαν **αν θα φύγει το αεροπλάνο**. (αντικ. του ρήματος ρωτούσαν)
 Δεν ξέρω **ποιος τον είδε**. (αντικ. του ρήματος δεν ξέρω)
 Είναι παράξενο **πώς τα κατάφερε**. (υποκ. της απρόσωπης έκφρασης είναι παράξενο)
- **Ορισμένες αναφορικές προτάσεις (που αρχίζουν με *τα όποιος,-α ,-ο, όσος,-η,-ο , ό,τι [οτιδήποτε]*)**
 π.χ. **Όποιος μπορεί** ας δοκιμάσει. (υποκ. του ρήματος ας δοκιμάσει)
 Έκανα **ό,τι μπορούσα**. (αντικ. του ρήματος έκανα)

ΠΡΟΣΟΧΗ!!!

1) Οι παραπάνω προτάσεις **δε χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση.**

2) Θυμάμαι πώς ξεχωρίζω τις **βουλητικές** από τις **τελικές** προτάσεις. Το «**να**» των τελικών προτάσεων

μπορεί να αντικατασταθεί από το «**για να**», ενώ το «**να**» των βουλητικών δε μπορεί να αντικατασταθεί.

π.χ. Δε μπορεί **να** πηδήξει το εμπόδιο. (βουλητική πρόταση, αντικ. του ρήματος δε μπορεί)

ενώ: Έτρεχε **να** προλάβει το τρένο. (= για να προλάβει το τρένο: τελική πρόταση που δηλώνει σκοπό)

3) Δεν πρέπει επίσης να μπερδεύω τις **πλάγιες ερωτηματικές** προτάσεις που αρχίζουν με το **αν** και το **γιατί** με τις **υποθετικές προτάσεις**, που αρχίζουν με το **αν**, και τις **αιτιολογικές προτάσεις** που αρχίζουν με το **γιατί**. Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις (όπως αναφέραμε στην προηγούμενη σελίδα) χρησιμοποιούνται ως υποκείμενο ή αντικείμενο ρημάτων (απαντούν στην ερώτηση «τι;»), ενώ οι υποθετικές και οι αιτιολογικές εκφράζουν κάποια επιρρηματική σχέση.

π.χ. Δε γνωρίζω **αν μπορώ να έρθω.** (ερώτηση: «**Τι δε γνωρίζω;**» - απάντηση: «αν μπορώ να έρθω» / επομένως έχουμε **πλάγια ερωτηματική πρόταση** ως αντικείμενο του ρήματος δε γνωρίζω)

Αλλά: **Αν έρθω τελικά,** θα φύγω νωρίς. (υποθετική πρόταση)

Δεν κατάλαβα **γιατί του φώναξε.** (ερώτηση: «**Τι δεν κατάλαβα;**» - απάντηση: «γιατί του φώναξε» / επομένως έχουμε **πλάγια ερωτηματική πρόταση** ως αντικείμενο του ρήματος δεν κατάλαβα)

Αλλά: Του φώναξε δυνατά, **γιατί δεν τον άκουγε.** (αιτιολογική πρόταση)

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Υπογραμμίζω τις δευτερεύουσες προτάσεις (όταν οι προτάσεις είναι τελικές) και σημειώνω με «**B**» τις **βουλητικές** και με «**T**» τις **τελικές**:

Δεν ξέρω να κάνω ποδήλατο. (.....) Θέλουν να έρθουν στη γιορτή. (.....)

Πέρασε να πάρει το δέμα. (.....) Σε παρακαλώ να φύγεις γρήγορα. (.....)

Να έρθεις σπίτι μου να παίξουμε. (.....) Μπορεί να χιονίσει. (.....)

2. Κυκλώνω το γράμμα της απάντησης που δηλώνει το σωστό είδος και τον σωστό ρόλο των δευτερευουσών προτάσεων που είναι υπογραμμισμένες:

- Την ρώτησα αν θα παρουσιάσει την εργασία.
 Α) πλάγια ερωτηματική – υποκείμενο του ρ. ρώτησα
 Β) υποθετική – προσδιορισμός που δηλώνει προϋπόθεση
 Γ) πλάγια ερωτηματική – αντικείμενο του ρ. ρώτησα

- Δε μιλούσε γιατί θύμωσε μαζί μου.
 Α) πλάγια ερωτηματική – αντικείμενο του ρ. δε μιλούσε
 Β) πλάγια ερωτηματική – αντικείμενο του ρ. θύμωσε
 Γ) αιτιολογική – προσδιορισμός της αιτίας

- Υποθέτουμε ότι έμαθες τα νέα.
 Α) αναφορική – αντικείμενο του ρ. υποθέτουμε
 Β) αναφορική – υποκείμενο του ρ. υποθέτουμε
 Γ) ειδική – αντικείμενο του ρ. υποθέτουμε

- Αποκλείεται να ξέχασε το ραντεβού.
 Α) βουλητική – υποκείμενο του ρ. αποκλείεται
 Β) βουλητική – αντικείμενο του ρ. αποκλείεται
 Γ) τελική – προσδιορισμός του σκοπού

3. Στις παρακάτω περιόδους υπογραμμίζω τις δευτερεύουσες προτάσεις και, αφού αναγνωρίσω το είδος τους, βρίσκω τη λειτουργία τους (υποκείμενο, αντικείμενο ή κατηγορούμενο):

π.χ. Θεωρεί ότι έγραψε καλά στο διαγώνισμα. (ειδική – αντικείμενο του ρ. θεωρεί)

- Έκανε ό,τι καλύτερο μπορούσε. (_____)
- Παραδέχτηκε ότι έκανε λάθος. (_____)
- Όποιος πεινάει καρβέλια ονειρεύεται. (_____)
- Φοβάμαι μην ξεχαστώ. (_____)
- Θα μάθουμε πώς να κολυμπάμε. (_____)
- Το ερώτημα είναι γιατί το έκανε. (_____)

4. Γράφω μια δική μου περίοδο που πρέπει να έχει:

A) Μια ειδική πρόταση ως **αντικείμενο** του ρήματος **γνωρίζω** :

B) Μια πλάγια ερωτηματική πρόταση ως **αντικείμενο** του ρήματος **μαθαίνω**:

Γ) Μια ενδοιαστική πρόταση ως **αντικείμενο** του ρήματος **φοβάμαι**:

Δ) Μια βουλητική πρόταση ως **αντικείμενο** του ρήματος **θέλω**:

E) Μια αναφορική πρόταση ως **υποκείμενο** του ρήματος **μπορώ**:

5. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

θαρρώ: _____

προκυμαία: _____

τριζόνι: _____

αντηχώ: _____

συνθέτης: _____

ερασιτέχνης: _____

Τραγούδια και σίχοι

Ο τονισμός των μονοσύλλαβων λέξεων

Θυμάμαι!!!

Γενικά, τόνο παίρνουν όλες οι λέξεις που έχουν δύο ή περισσότερες συλλαβές, ενώ **οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν τονίζονται**. Υπάρχουν όμως και εξαιρέσεις:

Εξαιρούνται και τονίζονται	
Ο <u>διαζευκτικός σύνδεσμος ή</u> (για να ξεχωρίζει από το άρθρο η)	π.χ. <i>Η η Άννα ή η Μαρία.</i>
Τα <u>ερωτηματικά πού και πώς</u> : > Όταν βρίσκονται είτε σε ευθείες ερωτήσεις είτε σε πλάγιες ερωτήσεις. > Όταν χρησιμοποιούνται σε επιφωνηματικές φράσεις όπως: πού και πού, πώς και πώς, αραιά και πού, από πού κι ως πού, πού να σου τα λέω	π.χ. Πού βρίσκεσαι; Πώς τα περνάς; Δεν ξέρω πού είναι. Πού και πού περνώ από εκεί. Περιμένω πώς και πώς το Σαββατοκύριακο.
<u>Οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών</u> (μου, σου, του, της, μας, σας, τους κλπ.), όταν στην ανάγνωση υπάρχει περίπτωση να θεωρηθούν εγκλιτικές λέξεις. Όταν όμως δεν υπάρχει περίπτωση να μπερδευτούν οι προσωπικές αντωνυμίες με τα ομόηχα τους εγκλιτικά, τότε δεν παίρνουν τόνο: π.χ. <i>Ο δάσκαλος που θα μας στείλουν.</i>	π.χ. <i>Ο πατέρας μου είπε</i> (= ο πατέρας είπε σ' εμένα), ενώ: <i>ο πατέρας μου είπε</i> (= ο δικός μου πατέρας είπε) <i>Η δασκάλα μάς τα έδωσε</i> (= η δασκάλα τα έδωσε σ' εμάς), ενώ: <i>Η δασκάλα μας τα έδωσε</i> (= η δική μας δασκάλα τα έδωσε).

Προσοχή!

Τα **που** και **πως** δεν παίρνουν τόνο όταν δεν είναι ερωτηματικά, όταν δηλαδή το **που** είναι αντωνυμία ή επίρρημα ή σύνδεσμος και το **πως** είναι σύνδεσμος.
 π.χ. Κάνε αυτό **που** είπαμε. (=το οποίο / αντωνυμία)
 Συγγνώμη **που** έφυγα βιαστικά. (σύνδεσμος)
 Στο πάρκο **που** πηγαίναμε βόλτα. (επίρρημα)
 Ξέρω **πως** του μίλησες. (πως=ότι)

Γραμματική

Θηλυκά ουσιαστικά σε **-ια** και **-εια**

Η ορθογραφία των θηλυκών ουσιαστικών που λήγουν σε **-ια** (-ία και -ιά) και **-εια** (-εία και -είά) εξαρτάται γενικά από τις λέξεις από τις οποίες παράγονται.

Θηλυκά ουσιαστικά σε -ια (με ι)	
Τα παροξύτονα που προέρχονται από <u>αρσενικά ουσιαστικά σε -ος</u>	εύκολος – ευκολία κακός - κακία
Τα παροξύτονα που προέρχονται από <u>ρήματα α' συζυγίας σε -άζω και β' συζυγίας (σε -ώ)</u>	δοκιμάζω – δοκιμασία αδικώ – αδικία αργώ - αργία
Τα παροξύτονα που λήγουν στη δίφθογγο -ιά	ζήλια, γκρίνια κλπ.
Τα παροξύτονα σύνθετα που λήγουν σε -λογία	αρχαιολογία, φιλολογία, φρασεολογία κλπ.
Τα οξύτονα (εξαιρούνται όσα προέρχονται από ρήματα σε -εύω, π.χ. δουλεύω – δουλειά)	αγκαλιά, βραδιά, ελιά, σιγουριά κλπ.
Τα προπαροξύτονα που <u>παράγονται από αρσενικά σε -της</u> και λήγουν σε -τρια	μαθητής – μαθήτρια γυμναστής - γυμνάστρια

Θηλυκά ουσιαστικά σε -εια (με ει)	
Τα οξύτονα και παροξύτονα που προέρχονται από <u>ρήματα σε -εύω</u>	γιατρεύω – γιατρεία μαγεύω – μαγεία κλπ.
Τα προπαροξύτονα που προέρχονται από <u>ρήματα β' συζυγίας (σε -ώ)</u>	ενεργώ – ενέργεια προσπαθώ – προσπάθεια κλπ.
Εξαιρούνται και λήγουν σε -οια τα ουσιαστικά <u>άγνοια</u> και <u>σύμπτνοια</u> , καθώς και τα σύνθετα των λέξεων vous και rous (π.χ. έννοια, μετάνοια, απόρροια)	
Τα παροξύτονα που προέρχονται από <u>επίθετα σε -ύς, -εία, -ύ</u>	πλατύς – πλατεία ευθύς - ευθεία κλπ.
Τα προπαροξύτονα που προέρχονται από <u>επίθετα σε -ης, -ης, -ες</u>	απαθής – απάθεια συνεπής – συνέπεια κλπ.

Τέλος, σε **-εια** λήγουν τα προπαροξύτονα βαφτιστικά, κύρια ονόματα και τοπωνύμια (π.χ. Θάλεια, Ιφιγένεια, Χαιρώνεια κλπ.), ενώ σε **-ία** λήγουν τα παροξύτονα βαφτιστικά, κύρια ονόματα και τοπωνύμια (π.χ. Μαρία, Αναστασία, Γαλλία κλπ. – εξαιρούνται η Τροία, η Βασιλεία, η Ηλεία, η Σητεία) καθώς και τα ουσιαστικά που δηλώνουν επιστήμες ή μαθήματα (π.χ. Φιλοσοφία, Ιστορία, κλπ.)

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Στις παρακάτω περιόδους **τονίζω τις λέξεις**, όπου χρειάζεται:

Ποιος λες να είναι ο νικητής που κληρώθηκε;

Που και που καθεται στο μπαλκονι και κοιτα τα αυτοκινητα.

Πες μου τι είναι αυτο που αγορασες.

Περιμεναμε πως και πως να ερθετε.

Που να φανταζομουν πως δεν το 'ξερες.

Γνωριζε που επρεπε να παει, αλλα δεν ηξερε πως θα εφτανε μεχρι εκει.

Η αυτη την εβδομαδα η την αλλη εβδομαδα θα ερθει η η Ελενη η η Τασια.

2. Γράφω τα θηλυκά ουσιαστικά (σε -ια, -εια) που παράγονται από τις παρακάτω λέξεις:

ασθενής - _____

συνεχής - _____

ανησυχώ - _____

προσπαθώ - _____

κολακεύω - _____

νηστεύω - _____

δύσκολος - _____

προσδοκώ - _____

διαρκής - _____

συνήθης - _____

υποτελής - _____

κυκλοφορώ - _____

3. Συμπληρώνω τα κενά των παρακάτω λέξεων με **ι, ει ή οι** (επίσης βάζω τόνο όπου χρειάζεται) :

ωφέλ__α

αφέλ__α

ανθρωπ__ά

συντέλ__α

διχόν__α

σημασ__α

περιοδ__α

παιδ__α

ομιλ__α

Ολλανδ__α

οξ__α

συναυλ__α

ΕΝΟΤΗΤΑ 9η

Βιβλία-Βιβλιοθήκες

Ο μαγικός κόσμος των βιβλίων

Σύνδεση όρων και προτάσεων

Θυμάμαι...

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οι προτάσεις που έχουν ολοκληρωμένο νόημα και μπορούν να σταθούν μόνες τους στον λόγο λέγονται **κύριες ή ανεξάρτητες προτάσεις**.
π.χ. Αύριο θα πάω στο σχολείο.

Οι προτάσεις που δεν έχουν ολοκληρωμένο νόημα και γι' αυτό δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο λέγονται **δευτερεύουσες ή εξαρτημένες προτάσεις**.
π.χ. για να μην περάσει / γιατί έφυγε γρήγορα.

Μια εξαρτημένη πρόταση, για να σταθεί μέσα στον λόγο **έχει ανάγκη** από μια ανεξάρτητη πρόταση. Έτσι καθεμιά από τις παραπάνω εξαρτημένες προτάσεις συνδέεται με μια ανεξάρτητη πρόταση, έτσι ώστε να δίνεται ένα ολοκληρωμένο νόημα.

Του έκλεισε τον δρόμο , για να μην περάσει.

ανεξάρτητη πρόταση

εξαρτημένη πρόταση

Δεν προλάβαμε να του μιλήσουμε, γιατί έφυγε γρήγορα.

ανεξάρτητη πρόταση

εξαρτημένη πρόταση

Το ασύνδετο σχήμα

- Ένας τρόπος σύνδεσης των προτάσεων είναι το **ασύνδετο σχήμα**. Όταν οι όροι μιας πρότασης ή προτάσεις ολοκληρες έχουν την ίδια λειτουργία μέσα στον λόγο χωρίς να συνδέονται μεταξύ τους με κάποιο παρατακτικό σύνδεσμο (και, ούτε, αλλά κτλ.), τότε λέμε ότι έχουμε **ασύνδετο σχήμα**.

Χωρίζουμε με κόμμα:

<p><u>Λέξεις με ίδια συντακτική θέση</u> (όμοιους όρους – υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα, προσδιορισμοί)</p>	<p><u>Το τρένο, το αεροπλάνο, το πλοίο, το αυτοκίνητο</u> είναι μεταφορικά μέσα. Οι υπογραμμισμένες λέξεις είναι υποκείμενα του ρήματος είναι.</p>
<p><u>Προτάσεις με ίδια συντακτική θέση</u> (ανεξάρτητες με ανεξάρτητες, εξαρτημένες με εξαρτημένες)</p>	<p><u>Άκουσαν ότι το ταξίδι τους ματαιώθηκε, ότι οι βαλίτσες τους χάθηκαν, ότι τα ταξί απεργούν</u>. Οι υπογραμμισμένες προτάσεις είναι εξαρτημένες ειδικές.</p>

Το πολυσύνδετο σχήμα

- Ένας δεύτερος τρόπος σύνδεσης των προτάσεων είναι το **πολυσύνδετο σχήμα**. Πολυσύνδετο σχήμα ονομάζουμε την ένωση λέξεων, φράσεων ή προτάσεων με συμπλεκτικούς ή αντιθετικούς συνδέσμους.

<p><u>Λέξεις με ίδια συντακτική θέση</u> (όμοιους όρους – υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα, προσδιορισμοί) Συνδέονται μεταξύ τους με συμπλεκτικούς συνδέσμους (και, ούτε, μηδέ, μήτε, ουδέ) ή αντιθετικούς συνδέσμους (ή, είτε)</p>	<p><u>Το τρένο και το αεροπλάνο και το πλοίο και το αυτοκίνητο είναι</u> μεταφορικά μέσα. Οι υπογραμμισμένες λέξεις είναι <u>υποκείμενα</u> του ρήματος είναι.</p>
<p><u>Προτάσεις με ίδια συντακτική θέση</u> Συνδέονται μεταξύ τους με συμπλεκτικούς συνδέσμους (και, ούτε, μηδέ, μήτε, ουδέ) ή αντιθετικούς συνδέσμους (ή, είτε)</p>	<p>Άκουσαν <u>ότι το ταξίδι τους ματαιώθηκε και ότι οι βαλίτσες τους χάθηκαν και ότι τα ταξί απεργούν</u>. Οι υπογραμμισμένες προτάσεις είναι εξαρτημένες ειδικές.</p>

Παρατηρήσεις: 1) Συνήθως χρησιμοποιούμε το **πολυσύνδετο** σχήμα για να δώσουμε μεγαλύτερο βάρος (**έμφαση**) στο νόημα μιας φράσης.

2) Στις παραπάνω περιπτώσεις, οι προτάσεις που συνδέονται, με ασύνδετο ή πολυσύνδετο σχήμα, είναι όμοιες, δηλαδή είναι όλες κύριες ή όλες δευτερεύουσες (**παρατακτική σύνδεση**).

3) Αν συνδέσουμε με τον σύνδεσμο **και** τον τελευταίο όμοιο όρο με τους προηγούμενους, τότε το σχήμα είναι πολυσύνδετο.

π.χ. Τα μήλα, τα πορτοκάλια, οι μπανάνες **και** τα ακτινίδια είναι φρούτα.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Στις παρακάτω προτάσεις βάζω κόμμα όπου χρειάζεται:

- Το καπλάνι της βιτρίνας ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου τα παπούτσια του Αννίβα και η μωβ ομπρέλα είναι μερικά από τα παραμύθια που έγραψε η Άλκη Ζέη.
- Υδρόβια ζώα είναι ο αστακός η γαρίδα ο ιππόκαμπος το καλαμάρι.
- Ο Αλέξης πιστεύει ότι θα γράψει καλά στο διαγώνισμα ότι θα πάρει υψηλό βαθμό στο τρίμηνο ότι θα πάρει έπαινο.

2. Υπογραμμίζω τις δευτερεύουσες προτάσεις (όπου υπάρχουν) στις παρακάτω περιόδους:

- Όταν γύρισα στο σπίτι, είδα τα πράγματά μου ανακατωμένα.
- Οι φίλαθλοι αποχώρησαν από το γήπεδο απογοητευμένοι, γιατί η ομάδα υπέστη βαριά ήττα.
- Επειδή δε γνώριζα τους δρόμους καλά, χρησιμοποίησα τον δορυφορικό πλοηγό.
- Εμφανίστηκε ξαφνικά και εξαφανίστηκε αμέσως.

3. Μετατρέπω το πολυσύνδετο σχήμα σε ασύνδετο:

Είχα να μελετήσω και Ιστορία και Γεωγραφία και Φυσική.

Ο οδηγός αγώνων και οδηγούσε και άλλαζε ταχύτητες και άκουγε από την ενδοεπικοινωνία τις οδηγίες των τεχνικών.

Και ο Σταμάτης και η Άρια και ο Γρηγόρης θα έρθουν στην εκδρομή.

4. Μετατρέπω το ασύνδετο σχήμα σε πολυσύνδετο:

Τα παιδιά έπαιζαν ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλεϊ, μήλα.

Σπούδασε αγγλικά, αρχαιολογία, φιλοσοφία.

Διαπίστωσε ότι τα ρούχα του είχαν βραχεί, τα παπούτσια του είχαν λερωθεί, η ομπρέλα του είχε σκιστεί.

Ποιοι είναι οι συγγραφείς;

Ρηματικές και ονοματικές φράσεις

Οι φράσεις μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες αναλόγως με το αν περιέχουν ή όχι ένα ρήμα.

Η **ρηματική φράση** περιέχει ένα ρήμα, καθώς και άλλες λέξεις που συμπληρώνουν το νόημά του. (αντικείμενο, κατηγορούμενο, υποκείμενο, προσδιορισμοί κλπ.)

π.χ. **Σχηματίστηκαν** ουρές στα μαγαζιά. (περιέχεται ρήμα)

Η **ονοματική φράση** δεν περιέχει ρήμα, αλλά ένα ουσιαστικό (ή μέρος του λόγου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ουσιαστικό), μαζί με τους όρους που το συμπληρώνουν. Δηλαδή οι λέξεις από τις οποίες αποτελείται η ονοματική φράση είναι ονόματα (ουσιαστικά, επίθετα, αντωνυμίες).

π.χ. Σχηματισμός ουρών στα μαγαζιά. (δεν περιέχεται ρήμα)

Χρήση ονοματικών φράσεων

Οι ονοματικές φράσεις χρησιμοποιούνται πολύ συχνά σε τίτλους περιοδικών και εφημερίδων, σε τίτλους κεφαλαίων αλλά και διαφημιστικών κειμένων.

Μετατροπή ρηματικών φράσεων σε ονοματικές (και το αντίστροφο)

A) Για να μετατρέψω μια ρηματική φράση σε ονοματική, αντικαθιστώ το ρήμα της φράσης με το ουσιαστικό που εκφράζει την ίδια σημασία, κάνοντας και όποιες αλλαγές είναι απαραίτητες στις υπόλοιπες λέξεις, ώστε η φράση να είναι σωστά συνταγμένη και να βγαίνει νόημα:

π.χ. **Παρουσιάστηκε** το καινούριο βιβλίο της συγγραφέως. (Ρηματική)

Παρουσίαση του καινούριου βιβλίου της συγγραφέως. (Ονοματική)

B) Αντίστοιχα, για να μετατρέψω μια ονοματική φράση σε ρηματική, αντικαθιστώ το όνομα της φράσης με το ρήμα που εκφράζει την ίδια σημασία, κάνοντας και τις απαραίτητες αλλαγές.

π.χ. **Μείωση** των εκπομπών καυσαερίων. (Ονοματική)

Μειώθηκαν οι εκπομπές καυσαερίων. (Ρηματική)

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Γράφω στην παρένθεση αν οι υπογραμμισμένες φράσεις των παρακάτω περιόδων είναι **ονοματικές** ή **ρηματικές**:

- Περισσότερο απ' όλα την κουράζει το πλύσιμο των ρούχων. (_____)
- Επέστειψαν στο σπίτι και το τακτοποίησαν. (_____)
- Προχώρησε στην αγορά των τελευταίων εισιτηρίων. (_____)
- Η κακοκαιρία κατέστρεψε εντελώς τις καλλιέργειες. (_____)

2. **Μετατρέπω** τις παρακάτω ρηματικές φράσεις σε ονοματικές και το αντίστροφο:

Ρηματικές φράσεις	Ονοματικές φράσεις
Μετατρέπονται οι προτάσεις.	
Αυξάνονται οι προσλήψεις.	
Αναγνωρίζονται οι προσπάθειές του.	
Κατασκευάζονται νέοι αυτοκινητόδρομοι.	
	Η απολύμανση του σπιτιού.
	Το τρίξιμο του κρεβατιού.
	Η νίκη της εθνικής ομάδας.

3. Για καθένα από τα παρακάτω ρήματα γράφω ένα ουσιαστικό που να ανήκει στην ίδια οικογένεια με το ρήμα:

αδυνατώ - _____	ελπίζω - _____
συλλογιέμαι - _____	αντιδρώ - _____
ανακαλύπτω - _____	επιλέγω - _____
εγκαταλείπω - _____	σιδερώνω - _____
υπόσχομαι - _____	ενδιαφέρομαι - _____

Γράφω δύο προτάσεις με δύο από τα ουσιαστικά που βρήκα:

A) _____

B) _____

Κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις

Στον λόγο χωρίζουμε τις προτάσεις σε δύο μεγάλες κατηγορίες, για να δηλώσουμε την σχέση τους με άλλες προτάσεις. Αυτές οι δύο κατηγορίες είναι οι **κύριες** (ή ανεξάρτητες) και οι **δευτερεύουσες** (ή εξαρτημένες) προτάσεις.

Ανεξάρτητες προτάσεις

Έχουν αυτοτελές **σταθούν μόνες τους**
π.χ. Το τρένο καθυστέρησε.

→ νόημα και **μπορούν να σταθούν μόνες τους στον λόγο.**

Συμπληρώνουν τις
Δε μπορούν να σταθούν μόνες τους στον λόγο.

π.χ. γιατί η μηχανή του χάλασε.

→ ανεξάρτητες προτάσεις.
σταθούν μόνες τους

Μελετώντας τα δύο παραπάνω παραδείγματα θα διαπιστώσουμε πως, στη μεν ανεξάρτητη πρόταση γίνεται αναφορά σε ένα γεγονός, στη δε εξαρτημένη αιτιολογείται κάτι. Αν τώρα συνδυάσουμε τις δύο προτάσεις θα διαπιστώσουμε ότι η δευτερεύουσα/εξαρτημένη πρόταση μπορεί να συμπληρώσει το νόημα της ανεξάρτητης: **Το τρένο καθυστέρησε, γιατί η μηχανή του χάλασε.**

Θυμάμαι επίσης:

Οι ανεξάρτητες προτάσεις χωρίζονται με **κόμμα** από τις εξαρτημένες, εκτός από τις περιπτώσεις όπου οι εξαρτημένες έχουν θέση υποκειμένου, αντικειμένου ή κατηγορουμένου ή όταν το νόημά τους συνδέεται στενά με το νόημα της ανεξάρτητης πρότασης.

Παρατακτική και υποτακτική σύνδεση

- Λέμε ότι έχουμε **παρατακτική σύνδεση** προτάσεων όταν σύνδεσμοι συνδέουν όμοιες προτάσεις (ανεξάρτητες με ανεξάρτητες ή εξαρτημένες με εξαρτημένες) π.χ. **Μπήκε και βγήκε.** (ανεξάρτητες προτάσεις) / Πριν φύγεις και πριν μαζέψεις τα πράγματά σου, φέρε μου την τσάντα. (εξαρτημένες προτάσεις)
- **Υποτακτική σύνδεση** έχουμε όταν σύνδεσμοι συνδέουν ανεξάρτητες προτάσεις με εξαρτημένες.

π.χ. Όταν τελειώσεις, έλα να διαβάσουμε. (εξαρτημένη + ανεξάρτητη)
Εξαρτημένες ονοματικές και επιρρηματικές προτάσεις

**Εξαρτημένες
ονοματικές προτάσεις**

Χρησιμοποιούνται όπως τα ονόματα
επιρρήματα
(δηλ. σαν υποκείμενα, αντικείμενα και
τόπο

κατηγορούμενα)

Ειδικές (ότι, πως)
Βουλητικές (να)
Ενδοιαστικές (μήπως, μην)
Πλάγιες ερωτηματικές (τι, πώς, πόσο)
Αναφορικές (ό,τι, ο οποίος, όσος)
παρόλο)

Χρησιμοποιούνται όπως τα
(δηλ. πληροφορούν για τον χρόνο, τον

την αιτία κλπ.)

Αιτιολογικές (γιατί, επειδή)
Αποτελεσματικές (ώστε, ώστε να)
Χρονικές (όταν, μόλις)
Υποθετικές (αν, εάν)
Εναντιωματικές (αν και, μολονότι,
Αναφορικές (ό,τι, ο οποίος, όσος)

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Η υπογραμμισμένη πρόταση είναι (κυκλώνω τη σωστή απάντηση):

A) Όταν θα έρθει, θα ξεκινήσουμε για το χωριό.

α. ανεξάρτητη

β. εξαρτημένη

B) Όλοι τον ακολούθησαν, επειδή γνώριζε το μονοπάτι.

α. ανεξάρτητη

β. εξαρτημένη

Γ) Δε θα μπορέσω να βγω, γιατί έχω πολύ διάβασμα.

α. ανεξάρτητη

β. εξαρτημένη

2. Χωρίζω με κόμμα τις παρακάτω περιόδους και έπειτα γράφω ποια είναι η ανεξάρτητη και ποια η εξαρτημένη πρόταση:

A) Αν δε με συναντήσεις στο γήπεδο να κατευθυνθείς προς τη θύρα 3.

εξαρτημένη: _____

ανεξάρτητη: _____

B) Πήγαν στο δωμάτιο του Ηρακλή που ήταν στο βάθος του διαδρόμου.

εξαρτημένη: _____

ανεξάρτητη: _____

Γ) Μόλις βγήκε από το πηγάδι έτρεξε προς το χωριό.

εξαρτημένη: _____

ανεξάρτητη: _____

Δ) Δουλεύει σκληρά αν και είναι πολύ πλούσιος.

εξαρτημένη: _____

ανεξάρτητη: _____

3. Ενώνω τις παρακάτω προτάσεις με τους συνδέσμους της παρένθεσης. Έπειτα σημειώνω ποια είναι η εξαρτημένη και ποια η ανεξάρτητη πρόταση:

A) Τα Σαββατοκύριακα πηγαίνει στον κινηματογράφο. Τελειώνει τα μαθήματά του. (αφού)

εξαρτημένη: _____

ανεξάρτητη: _____

B) Θα λύσουμε τον γρίφο. Θα συνεργαστούμε. (εάν)

εξαρτημένη: _____

ανεξάρτητη: _____

Γ) Το αυτοκίνητο κόρναρε. Ο Στέλιος κατέβηκε στον δρόμο. (μόλις)

εξαρτημένη: _____

ανεξάρτητη: _____

4. Συμπληρώνω τις παρακάτω ανεξάρτητες προτάσεις με μία εξαρτημένη πρόταση, της οποίας το είδος αναγράφεται στην παρένθεση:

π.χ. Ο κυνηγός σημάδεψε το θήραμα, _____ (χρονική)

Ο κυνηγός σημάδεψε το θήραμα, **μόλις** αυτό βγήκε από τον θάμνο.

A) Έκλεισε τα βιβλία του, _____

(εναντιωματική)

B) Δεν του έμεινε πολύς χρόνος, _____

(αιτιολογική)

Γ) Αναρωτιέμαι _____

(πλάγια ερωτηματική)

Δ) Κατέβηκε γρήγορα στο σαλόνι, _____

(τελική)

5. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

υδρόγειος: _____

στιφογουρίζω: _____

βιβλιογραφία: _____

λογοτεχνικός: _____

Η χρήση του κόμματος

- Στις προηγούμενες ενότητες αναφέραμε ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιούμε το **κόμμα** στον λόγο μας. Η λέξη «κόμμα» είναι παράγωγη της αρχαίας ελληνικής λέξης «κόπτω», που σημαίνει **κόβω**. Το κόμμα λοιπόν «κόβει» τα μέρη μιας περιόδου. Γιατί όμως χρησιμοποιούμε τα κόμματα;

Υπάρχουν δύο βασικοί λόγοι. Ο πρώτος έχει σχέση με την εκφορά του λόγου (δηλαδή το πώς μιλάμε). Ο δεύτερος έχει να κάνει με την έμφαση που θέλουμε να δώσουμε σε ορισμένα επιμέρους στοιχεία της περιόδου που γράφουμε. Η κακή χρήση του κόμματος πολλές φορές δημιουργεί προβλήματα στον λόγο και παρανοήσεις. Παρακάτω θα δούμε όλες τις περιπτώσεις που μπορούμε ή που πρέπει να χρησιμοποιούμε το κόμμα.

Πότε βάζουμε κόμμα

Όταν έχουμε κλητική προσφώνηση ή προσφώνηση μέσα στην πρόταση.	Αντιγόνη, φέρε το αλάτι. Πάρε, παιδί, τα πράγματα.
Όταν έχουμε όμοιους όρους, φράσεις ή προτάσεις που δε συνδέονται με κάποιον σύνδεσμο.	Φάγαμε φρούτα, λαχανικά, ψάρια. Πήρα χυμούς, πήρα αναψυκτικά, έφτιαξα κέικ.
Όταν η πρόταση αρχίζει με ένα βεβαιωτικό ή αρνητικό επίρρημα.	Ναι, θα πάμε στο θέατρο. Έτσι, όλοι πήραν από ένα δώρο.
Όταν δύο όμοιες προτάσεις (ανεξάρτητες ή εξαρτημένες) συνδέονται με αντιθετικούς συνδέσμους (αλλά, όμως, παρά, μόνο κλπ.).	Η ομάδα έχασε, αλλά πραγματοποίησε εξαιρετική εμφάνιση. Θύμωσε πολύ, όμως δεν είπε τίποτα.
Όταν έχουμε παράθεση και επεξήγηση.	Ο Αντώνης, ο φαρμακοποιός της γειτονιάς, αγόρασε καινούριο αυτοκίνητο. (παράθεση) Ο φαρμακοποιός της γειτονιάς, ο Αντώνης, αγόρασε καινούριο αυτοκίνητο. (επεξήγηση)
Όταν συνδέουμε εξαρτημένες επιρρηματικές προτάσεις με ανεξάρτητες. (συνήθως)	Μόλις άκουσε τα νέα, έτρεξε αμέσως στο σπίτι. (χρονική πρ.) Μπορούσαμε να φύγουμε, γιατί ήταν αργά. (αιτιολογική)
Όταν συνδέουμε εξαρτημένες αναφορικές προτάσεις με ανεξάρτητες, όταν οι πρώτες δεν αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα του νοήματος των ανεξάρτητων.	Θα πάμε στο Αρχαιολογικό Μουσείο, που βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας.

Όταν βρίσκονται στην ίδια περίοδο τα λόγια εκείνου που γράφει και τα λόγια εκείνου που μιλά.

Μπορεί, μου είπε ο Αριστείδης, να μετακομίσουμε σύντομα.

Δε χωρίζουμε με κόμμα

1. Όμοιες προτάσεις (εξαρτημένες ή ανεξάρτητες) ή όμοιους όρους μιας πρότασης που συνδέονται μεταξύ τους με τους διαχωριστικούς συνδέσμους ή και είτε (π.χ. Θα φάμε κρέας ή ψάρι) και με τους συμπλεκτικούς συνδέσμους και, ούτε, μήτε (π.χ. Δε θέλω ούτε κρέας ούτε ψάρι.)
2. Τις εξαρτημένες ονοματικές προτάσεις από τις κύριες προτάσεις, όταν οι εξαρτημένες προτάσεις είναι υποκείμενα, αντικείμενα ή κατηγορούμενα της ανεξάρτητης πρότασης (π.χ. Μας είπε ότι δε θ' αργήσει. / Δε μπορώ να κολυμπήσω. κλπ.)
3. Όταν έχουμε τελικές προτάσεις που αρχίζουν με το **να** (π.χ. Ήρθε να δει τι συμβαίνει.)

1. Βάζω **κόμμα** όπου χρειάζεται:

- Αν έρθει κανείς να σε ρωτήσει πού πήγα μην του απαντήσεις.
- Διάβασα για το διαγώνισμα αλλά δεν έγραψα πολύ καλά.
- Η θεία φώναζε επειδή ο σκύλος έσπασε το βάζο.
- Η Αναστασία η Λένα η Κάτια και η Μαρία είναι φίλες.
- Ο κ. Χαράλαμπος ο μηχανικός ρώτησε αν έχουμε τα σχέδια του σπιτιού.
- Φαίνεται πως δε θα αργήσει να έρθει.
- Ρέα πήγαινε στο δωμάτιό σου.
- Ή θα πάμε στον θείο ή στο θέατρο ή στη συναυλία.
- Μπορείς να πάρεις τα μολύβια σου τις γόμες σου και τα στυλό σου;

2. Στο παρακάτω κείμενο βάζω **κόμμα** όπου χρειάζεται:

Όταν ήρθε το καλοκαίρι τα παιδιά ενθουσιασμένα ξεχύθηκαν στις παραλίες. Ξεχάστηκαν τα θρανία τα βιβλία τα μαθήματα. Όπως άλλωστε συμβαίνει κάθε χρόνο έτσι και φέτος οι μαθητές είχαν τρεις μήνες να χαρούν να παίξουν να διασκεδάσουν. Φέτος εμείς θα πάμε στη Σύρο που βρίσκεται στις Κυκλάδες.

Το επίθετο ο πολύς, η πολλή, το πολύ και το επίρρημα πολύ

Το επίθετο ο πολύς, η πολλή, το πολύ συνοδεύει πάντοτε ουσιαστικά και κλίνεται στα τρία γένη ως εξής:

	Ενικός αριθμός		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο πολύς	η πολλή	το πολύ
Γενική	του πολύ/ πολλού	της πολλής	του πολύ/πολλού
Αιτιατική	τον πολύ	την πολλή	το πολύ
Κλητική	-	-	-

	Πληθυντικός αριθμός		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
Γενική	των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτιατική	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά
Κλητική	-	-	-

Παρατηρήσεις: 1) Στον **ενικό αριθμό**, το αρσενικό και το ουδέτερο γράφονται με **υ** και με ένα **λ**, ενώ το θηλυκό με **η** και δύο **λλ**.

2) Στον **πληθυντικό αριθμό** και τα τρία γένη γράφονται με δύο **λλ**.

π.χ. ο πολύς αέρας, το πολύ τρέξιμο

αλλά: η πολλή ζάχαρη, οι πολλοί άνθρωποι, οι πολλές μηχανές, τα πολλά έργα

- Το επίρρημα πολύ δηλώνει ποσό, δεν κλίνεται και συνοδεύει επίθετα ή μετοχές, ρήματα ή και άλλα επιρρήματα

Παραδείγματα:

Είναι **πολύ** ενημερωμένος σε θέματα που αφορούν την τεχνολογία.

(συνοδεύει τη μετοχή ενημερωμένος)

Έφαγε **πολύ** και βαρυστομάχιασε.

(συνοδεύει το ρήμα έφαγε)

Ήρθε **πολύ** αργά και δεν πρόλαβε κανέναν.

(συνοδεύει το επίρρημα αργά)

Ευχαριστώ **πολύ**.

(συνοδεύει το ρήμα ευχαριστώ)

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Συμπληρώνω τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τον σωστό τύπο του επιθέτου πολύς, πολλή, πολύ ή με το επίρρημα πολύ:

- Έκανε _____ ζέστη. Γι' αυτό πίναμε _____ υγρά.
- Στο δρόμο συναντήσαμε _____ κίνηση και αργήσαμε _____
- _____ άνθρωποι δεν αντέχουν την _____ φασαρία.
- Ήθελε _____ να μετακομίσει, αλλά είχε δει _____ σπίτια και κανένα δεν του άρεσε _____.
- Λύσαμε _____ γρήγορα τις ασκήσεις κι ας ήταν _____.

2. Αναγνωρίζω σε ποιες από τις παρακάτω προτάσεις το πολύ είναι επίθετο και σε ποιες επίρρημα:

- Αγχώθηκε **πολύ** γιατί του έπεσε **πολύ** αλάτι στο φαγητό.
(_____ / _____)
- Ήπие **πολύ** νερό και τον πόνεσε **πολύ** το στομάχι του.
(_____ / _____)
- Παρακολουθήσαμε μια **πολύ** ωραία παράσταση σε ένα **πολύ** σύγχρονο θέατρο. (_____ / _____)
- Μπόρεσε **πολύ** εύκολα να φτάσει πολύ ψηλά.
(_____ / _____)
- Ο γιατρός του είπε πως το **πολύ** κολύμπι και το **πολύ** περπάτημα θα τον βοηθήσουν να αισθάνεται πιο υγιής. (_____ / _____)

3. Στο παρακάτω κείμενο ορισμένες από τις υπογραμμισμένες λέξεις είναι γραμμένες λάθος. Εντοπίζω ποιες είναι αυτές και τις γράφω σωστά στην παρένθεση:

Από την πολύ βιασύνη (_____) του άφησε πίσω πολλά πράγματα (_____). Μια πολλή μεγάλη τσάντα (_____) και αρκετά CD. Πολύ άνθρωποι (_____) θα επέστρεφαν πίσω για να πάρουν την τσάντα και τα CD, αλλά ο συγκεκριμένος είναι πολλύ ξεχασιάρης (_____)

4. Συμπληρώνω τα κενά των παρακάτω προτάσεων/περιόδων με την κατάλληλη λέξη από την οικογένεια της λέξης **βιβλίο**.

- Στα ράφια της _____ μου υπάρχουν πολλά βιβλία.
- Αγόρασα από το _____ δύο πλαστικούς φακέλους.
- Ο _____ με βοήθησε να επιλέξω ένα βιβλίο για να διαβάσω στις διακοπές.
- Συνήθως, στο πίσω μέρος ενός βιβλίου, αναφέρεται η _____.

5. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

εγκυκλοπαίδεια: _____

αντλώ: _____

εξοικείωση: _____

δοκίμιο:

πληθυσμός:

Σκυταλοδρομία ανάγνωσης 2001-2002

τόπο,

Σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό προθέσεις

Πολλές σύνθετες λέξεις έχουν ως **α' συνθετικό προθέσεις** (άκλιτες λέξεις που μπαίνουν μπροστά από τα ονόματα ή τα επιρρήματα για να φανερώσουν μαζί τους χρόνο, αιτία, ποσό κλπ.)

Στη γλώσσα μας συναντάμε δύο κατηγορίες προθέσεων:

1. από (παίρνει τη μορφή απ- ή αφ- όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν)	απογραφή (από + γράφω) αφηγούμαι (από + ηγούμαι)
2. αντί (παίρνει τη μορφή αντ- ή ανθ- όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν)	αντιδρώ (αντί + δρω) ανθελληνικός (αντί + ελληνικός)
3. κατά (παίρνει τη μορφή κατ- ή καθ- όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν)	καταγράφω (κατά + γράφω) καθησυχάζω (κατά + ησυχάζω)
4. μετά (παίρνει τη μορφή μετ- ή μεθ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν)	μεταδίδω (μετά + δίδω) μέθοδος (μετά + οδός)
5. παρά (παίρνει τη μορφή παρ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν)	παρακαλώ (παρά + καλώ) πάροδος (παρά + οδός)

6. προς	προσέρχομαι (προς + έρχομαι) προσδένω (προς + δένω)
----------------	--

➤ Τις προθέσεις που υπήρχαν στην αρχαία ελληνική γλώσσα και εξακολουθούν να υπάρχουν και σήμερα (στη νέα ελληνική). Τις συγκεκριμένες τις συναντάμε και μόνες τους στον λόγο.

➤ Τις προθέσεις που υπήρχαν στην αρχαία ελληνική γλώσσα και δε χρησιμοποιούνται πια μόνες τους στον λόγο, παρά μόνο στη σύνθεση των λέξεων.

7. ανά (παίρνει τη μορφή αν- όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν)	ανακαλύπτω (ανά + καλύπτω) ανέρχομαι (ανά + έρχομαι)
8. αμφί	αμφιβάλλω (αμφί + βάλλω) αμφιθέατρο (αμφί + θέατρο)
9. δια (παίρνει τη μορφή δι- όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν)	διατρέχω (δια + τρέχω) δίοδος (δια + οδός)
10. εκ (παίρνει τη μορφή εξ- όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν)	έξοδος (εκ + οδός) εκφόρτωση (εκ + φόρτωση)
11. εν (αλλάζει συχνά μορφή, ανάλογα με το σύμφωνο από το οποίο αρχίζει η επόμενη λέξη / εγ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από κ, γ, χ ελ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από λ εμ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από β, μ, π, φ, ψ ερ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από ρ)	ενδίδω (εν + δίδω) εγγραφή (εν + γράφω) έλλειψη (ελ + λείπω) έμμεσος (εν + μέσος) έρρυθμος (εν + ρυθμός)
12. επί (παίρνει τη μορφή επ- ή εφ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν)	επιβλέπω (επί + βλέπω) εφαρμόζω (επί + αρμόζω)
13. εις	είσοδος (εις + οδός) εισάγω (εις + άγω)
14. περί	περιβάλλω (περί + βάλλω) περιμένω (περί + μένω)
15. προ	προβάλλω (προ + βάλλω) προάγω (προ + άγω)
16. συν (αλλάζει συχνά μορφή, ανάλογα με το σύμφωνο από το οποίο αρχίζει η επόμενη λέξη / συγ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από κ, γ, χ συλ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από λ συμ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από β, μ, π, φ, ψ συρ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από ρ)	σύνδεσμος (συν + δεσμός) συνέρχομαι (συν + έρχομαι) συγγενής (συν + γένος) σύλλογος (συν + λόγος) συμμαθητής (συν + μαθητής) συρρέω (συν + ρέω)

	συσ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από σ και μετά ακολουθεί φωνήεν συ- (χάνεται το ν) όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από ζ,ξ,σκ,ση,στ,σφ,σχ	συσσωρεύω (συν + σωρεύω) σύζυγος (συν + ζυγός) συσχετίζω (συν + σχετίζω)
17.	υπερ	υπερβάλλω (υπέρ + βάλλω) υπερδύναμη (υπέρ + δύναμη)
18.	υπό (παίρνει τη μορφή υπ- ή υφ- όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν)	υποχρεώνω (υπό + χρεώνω) υφήλιος (υπό + ήλιος)

- Πολλές λέξεις μπορεί να είναι σύνθετες με περισσότερες από μία προθέσεις:
π.χ. επί + εκ + εργάζομαι = επεξεργάζομαι
ανά + μετά + δίδω = αναμεταδίδω κλπ.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Σχηματίζω το **ρήμα**, το **ουσιαστικό** και το **επίθετο** που προέρχονται από τα παρακάτω συνθετικά:

Συνθετικά	Ρήμα	Ουσιαστικό	Επίθετο
εις + άγω	εισάγω	εισαγωγή	εισαγωγικός
μετά + φέρω			
συν + βάλλω			
από + τρέπω			
δια + φέρω			
περί + ορίζω			
υπό + μένω			

2. Υπογραμμίζω τις σύνθετες λέξεις με προθέσεις που υπάρχουν στις παρακάτω περιόδους και , αφού τις καταγράψω στον πίνακα, τις χωρίζω στα συνθετικά τους μέρη:

1. Ο **συγγραφέας** παρέδωσε το βιβλίο του στον εκδότη.
2. Κατάφεραν να αντιμετωπίσουν τους εισβολείς.
3. Εγκαταλείψτε γρήγορα την κατοικία σας.
4. Ο έμπορος μάς συμβούλεψε να περιμένουμε τις εκπτώσεις.

συγγραφέας - συν + γράφω	

ΕΝΟΤΗΤΑ 10^η

Μυστήρια -
Επιστημονική φαντασία

Επιστημονική φαντασία

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Μελλοντικοί χρόνοι

Χρησιμοποιούμε τους **μελλοντικούς χρόνους** θέλουμε να μιλήσουμε για κάτι που πρόκειται να συμβεί στο μέλλον. Οι μελλοντικοί χρόνοι είναι τρεις: **ο εξακολουθητικός μέλλοντας, ο συνοπτικός μέλλοντας και ο συντελεσμένος μέλλοντας.**

Οι μελλοντικοί χρόνοι		
Εξακολουθητικός μέλλοντας: θα + οριστική ενεστώτα	Χρησιμοποιείται για να δηλώσει <u>κάτι που θα γίνει στο μέλλον</u> : 1) συνέχεια 2) με επανάληψη	- Αύριο θα παίζω όλη μέρα. (συνέχεια) - Από εδώ και πέρα κάθε Σάββατο θα διαβάζω από νωρίς το πρωί. (με επανάληψη)
Συνοπτικός μέλλοντας: θα + εξαρτημένος τύπος του ρήματος*	Χρησιμοποιείται για να δηλώσει <u>κάτι που θα γίνει στο μέλλον και θα διαρκέσει πολύ λίγο ή μια στιγμή.</u>	- Αύριο θα παίξω πιάνο. - Το Σάββατο θα γυρίσω νωρίς στο σπίτι.
Συντελεσμένος μέλλοντας: θα + οριστική παρακειμένου	Χρησιμοποιείται για να δηλώσει <u>κάτι που θα γίνει και θα έχει ολοκληρωθεί στο μέλλον</u> : 1) πριν γίνει κάτι άλλο 2) πριν από κάποιο χρονικό σημείο	- Θα έχω ολοκληρώσει τις εργασίες μου ώσπου να επιστρέψεις από το σχολείο. - Θα έχω φύγει από το σπίτι ως τις 8.00 μ.μ.

* Ο συγκεκριμένος ρηματικός τύπος προέρχεται από το θέμα του αορίστου του ρήματος στην ενεργητική και την παθητική φωνή (π.χ. **πληρώσω, πληρώσεις ... / πληρωθώ, πληρωθείς...**)

Προσοχή!

Σχηματισμός των μελλοντικών χρόνων του βάλ्लω και των συνθέτων του.

Το ρήμα **βάλλω** αλλά και τα σύνθετά του (αναβάλλω, περιβάλλω κλπ.) στον εξακολουθητικό μέλλοντα γράφονται με **δύο λ**, ενώ στον συνοπτικό και στον συντελεσμένο μέλλοντα γράφονται με **ένα λ**.

π.χ. αναβάλλω (Ενεστώτας) - θα αναβάλλω (Εξακ. Μέλλοντας)
 ανέβαλα (Αόριστος) - θα αναβάλω (Συνοπτ. Μέλλοντας)
 θα έχω αναβάλει (Συντ. Μέλλοντας)

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Σχηματίζω το ίδιο πρόσωπο των **μελλοντικών χρόνων** των ρημάτων που δίνονται:

ρήμα	Εξακ. Μέλλοντας	Συνοπτ. Μέλλοντας	Συντ. Μέλλοντας
μιλώ			
αγκαλιάζουμε			
χιονίζει			
κοιμούνται			
προσβάλλεις			
στηρίζομαι			
βλέπετε			
προβάλλουμε			
λένε			

2. Συμπληρώνω τα κενά των παρακάτω προτάσεων βάζοντας τα ρήματα των παρενθέσεων στον σωστό χρόνο και στο σωστό πρόσωπο:

- _____ (μπορώ) να πάρουμε τη νίκη και _____ (καταφέρνω) να προκριθούμε στον επόμενο γύρο, αν είμαστε συγκεντρωμένοι.
- Αύριο ο Σταμάτης _____ (κοιμάμαι) όλη μέρα, γιατί σήμερα _____ (διαβάζω) όλο το βράδυ.

- ο Εσείς _____ (ολοκληρώνω) τα σχέδια του σπιτιού πριν από τις 5.00 μ.μ. ; Εκείνη την ώρα _____ (έρχομαι) ο ιδιοκτήτης και πρέπει αυτά να είναι έτοιμα.
- ο Εσύ _____ (φτάνω) στο χωριό νωρίς το πρωί. Από αύριο _____ (αναπνέω) καθαρό αέρα και _____ (τρώω) αγνά προϊόντα!

3. Ξαναγράψω τις παρακάτω προτάσεις, τοποθετώντας κάθε φορά τα ρήματα στον χρόνο που μου υποδεικνύει η παρένθεση:

- Οι ενοικιαστές προκαταβάλλουν το ενοίκιο στους ιδιοκτήτες.

_____ (Συνοπτ. Μέλλοντας)

_____ κάθε πρώτη του μηνός. (Εξακ. Μέλλοντας)

_____ ως την επόμενη Τετάρτη. (Συντ. Μέλλοντας)

- Οι ερευνητές ανακάλυψαν νέους τρόπους εκτόξευσης στο διάστημα.

_____ (Συνοπτ. Μέλλοντας)

_____ (Εξακ. Μέλλοντας)

_____ μέχρι να πραγματοποιηθεί η πρώτη επανδρωμένη αποστολή στον Άρη . (Συντ. Μέλλοντας)

4. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

ερευνητής: _____

ρουτίνα: _____

πείραμα: _____

ανακάλυψη: _____

επιστήμονας: _____

Υποθετικός λόγος

Γραμματική

Υποθετικές ονομάζονται οι εξαρτημένες προτάσεις που περιέχουν μια προϋπόθεση, δηλαδή έναν όρο που πρέπει να ισχύει για να συμβαίνει ή να αληθεύει αυτό που αναφέρεται στην πρόταση που προσδιορίζουν (συνήθως αυτή είναι κύρια).

Οι υποθετικές προτάσεις: α) εισάγονται συνήθως με τον σύνδεσμο **αν** (ή **εάν**) β) εισάγονται (σπανιότερα) με συνδέσμους όπως οι **σαν, άμα, εφόσον, είτε... είτε, (εκτός) κι αν** ή και **φράσεις όπως στην περίπτωση που, έτσι και κ.ά.**

π.χ. **Αν** θέλετε να πάμε σινεμά, διαβάστε τα μαθήματά σας.

Έτσι και με πειράξεις, θα θυμώσω πάρα πολύ.

Στην περίπτωση που προλάβεις να τελειώσεις τις εργασίες, έλα να μας βρεις στο θέατρο.

Ο **υποθετικός λόγος** αποτελείται από μία ή περισσότερες εξαρτημένες υποθετικές προτάσεις και από μία ή περισσότερες ανεξάρτητες ή εξαρτημένες προτάσεις (απόδοση του υποθετικού λόγου).

αν γινόταν/γίνει αυτό

θα γινόταν/γίνει αυτό

π.χ. (1) **Αν** προσπαθήσεις περισσότερο **εξαρτημένη υποθετική πρόταση** **υπόθεση**, θα πάρεις καλύτερους βαθμούς. **ανεξάρτητη πρόταση** **απόδοση**

(2) **Αν** κοιμάσαι νωρίς **εξαρτημένη υποθετική πρόταση** **υπόθεση**, θα έχεις καλύτερη διάθεση. **ανεξάρτητη πρόταση** **απόδοση**

Παρατηρήσεις: Α) Μια υποθετική πρόταση, κυρίως όταν βρίσκεται πριν από την πρόταση που προσδιορίζει (την απόδοση), χωρίζεται με κόμμα από αυτή (συνήθως, όταν η υποθετική πρόταση ακολουθεί και είναι σύντομη, δεν είναι απαραίτητο το κόμμα).

Β) Μερικές φορές από έναν υποθετικό λόγο λείπει η υπόθεση ή η απόδοση, όταν εννοούνται εύκολα από τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου.

π.χ. Αύριο θα παίξω ποδόσφαιρο, εκτός αν βρέχει. (εννοείται δε θα παίξω ποδόσφαιρο [απόδοση])

Γ) Σε έναν υποθετικό λόγο μπορούμε να έχουμε: α) μία υπόθεση και πολλές αποδόσεις, β) πολλές υποθέσεις και μια απόδοση και γ) πολλές υποθέσεις και πολλές αποδόσεις.

Προσοχή!

Με το **εάν** και το **αν** εισάγονται και οι εξαρτημένες πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις, οι οποίες δε χωρίζονται με κόμμα από την πρόταση από την οποία εξαρτώνται, γιατί έχουν θέση αντικειμένου ή υποκειμένου στο ρήμα της πρότασης αυτής: π.χ. Τον ρώτησαν **αν** θέλει παγωτό.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Υπογραμμίζω τις εξαρτημένες υποθετικές προτάσεις και κυκλώνω τις ανεξάρτητες προτάσεις στους παρακάτω υποθετικούς λόγους:

- Αν δεν έρθεις, δε θα παραλάβεις το βραβείο.
- Αν πάω στη Μονεμβασιά, θα επισκεφτώ το κάστρο.
- Θα κερδίσουμε τον αγώνα, εάν είμαστε συγκεντρωμένοι και εάν αγωνιστούμε ομαδικά.
- Αν δεν αισθάνεσαι καλά, να πας στον γιατρό και να πάρεις αντιβίωση.
- Στην περίπτωση που νιώσεις πονοκέφαλο, μην παρακολουθήσεις τηλεόραση.

2. Αναγνωρίζω ποιες από τις υπογραμμισμένες δευτερεύουσες προτάσεις είναι **υποθετικές** και ποιες **πλάγιες ερωτηματικές**:

- Δεν ήξερε αν θα είσαι στο σπίτι. (.....)
- Αν τελικά ταξιδέψουμε, θα περάσουμε όμορφα. (.....)
- Αμφιβάλλω αν έχετε ποτέ παρακολουθήσει θέατρο. (.....)
- Θα είχαμε κερδίσει το παιχνίδι, αν δεν είχε αποβληθεί με κόκκινη κάρτα. (.....)

3. Συμπληρώνω τους παρακάτω υποθετικούς λόγους γράφοντας μια δική μου υπόθεση ή απόδοση που να ταιριάζει:

- Αν σε καλέσει στο σπίτι του, _____

- Εάν δεν ξέρεις την απάντηση, _____

- _____
_____, εάν του ζητήσεις κάτι.
- _____
_____, έτσι και δε μας αρέσει το έργο.

4. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

αισιοδοξία: _____

ονειροπόλος: _____

επιβίβαση: _____

αποβίβαση: _____

Η γενική και η αιτιατική ως προσδιορισμοί του χρόνου

Θυμάμαι

Για να δηλώσουμε **πότε γίνεται κάτι** (να εκφράσουμε την έννοια του χρόνου), χρησιμοποιούμε τους χρόνους των ρημάτων (Ενεστώτας-παρόν, Αόριστος- παρελθόν κλπ.), χρονικά επιρρήματα (αύριο, τώρα κλπ.) , δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις (όταν επιστρέψουμε κλπ.), φράσεις με προθέσεις (πριν από λίγο, ως το βράδυ κλπ.). Εκτός από αυτά όμως, για τη δήλωση του χρόνου **χρησιμοποιούνται και κάποια ουσιαστικά -και γενικά ονοματικές φράσεις** (επίθετο/αντωνυμία + ουσιαστικό) – τα οποία μπορεί να βρίσκονται:

A) **Σε πτώση αιτιατική** (συνηθέστερα)
π.χ. Θα τα πούμε **το βράδυ**.
Την Κυριακή θα ξεκουραστούμε.

B) **Σε πτώση γενική** (σπανιότερα)
π.χ. Θα επιστρέψουμε **του χρόνου**.
Των Τριών Ιεραρχών πήγαμε στο χωριό.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Στις παρακάτω προτάσεις υπογραμμίζω τις γενικές και τις αιτιατικές που δηλώνουν χρόνο. Έπειτα κυκλώνω τη σωστή απάντηση από την παρένθεση.

- Η Παναγιώτα γιορτάζει τον Δεκαπενταύγουστο. (γενική / αιτιατική)
- Τα πρωινά πηγαίνει στο καφενείο. (γενική / αιτιατική)
- Το παιχνίδι θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη. (γενική / αιτιατική)
- Των Φώτων έγινε μεγάλο πανηγύρι στο χωριό. (γενική / αιτιατική)
- Θα ξανάρθουμε του χρόνου. (γενική / αιτιατική)
- Δε βλέπω την ώρα να πάω διακοπές. (γενική / αιτιατική)
- Την άνοιξη θα φτιάξουμε στεφάνια. (γενική / αιτιατική)

2. Συμπληρώνω τις παρακάτω προτάσεις με μια γενική ή μια αιτιατική που να δηλώνουν χρόνο:

- _____ η θάλασσα είναι πολύ κρύα για να κάνεις μπάνιο.
_____ όμως ζεσταίνει.
- _____ γιορτάζουμε την Ανάσταση του Ιησού Χριστού.
- _____ θα μελετώ περισσότερο απ' όσο μελετούσα φέτος.
- _____ που θα έρθουμε στο σπίτι σου θα διασκεδάσουμε.

3. Υπογραμμίζω στις παρακάτω προτάσεις τις γενικές και τις αιτιατικές που δηλώνουν χρόνο:

Το πρωί ο Θανάσης ετοιμάζεται και φεύγει για το σχολείο. Το μεσημέρι, όταν τελειώσει το σχολείο, γυρίζει σπίτι. Το απόγευμα, αφού πρώτα ξεκουραστεί, διαβάζει τα μαθήματά του. Τις Τρίτες και τις Παρασκευές προπονείται με την ομάδα βόλεϊ της περιοχής. Τη χρονιά που μας πέρασε αγωνιζόταν στην παιδική ομάδα, αλλά του χρόνου θα αγωνίζεται στην εφηβική. Τον Ιούνιο, όταν κλείσουν τα σχολεία, θα συμμετέχει στην προετοιμασία της ομάδας στο Καρπενήσι και τον Αύγουστο θα επιστρέψει στην Αθήνα.

Ανεξήγητα φαινόμενα

Τα επιρρήματα

Θυμάμαι

Τα επιρρήματα είναι άκλιτες λέξεις που προσδιορίζουν κυρίως ένα ρήμα, αλλά και ένα επίθετο, μια μετοχή, ένα αριθμητικό ή άλλο επίρρημα. Φανερώνουν κυρίως **τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό**. Παραδείγματα: Βγες **έξω τώρα!** (Τα επιρρήματα αυτά προσδιορίζουν το ρήμα και φανερώνουν τόπο και χρόνο αντίστοιχα.) Είναι **πολύ** καλός μαθητής. (Το επίρρημα προσδιορίζει το επίθετο και φανερώνει ποσό.) Θα έρθουν **αύριο**. (Το επίρρημα προσδιορίζει το ρήμα και φανερώνει χρόνο.)

Α) Είδη επιρρημάτων

Ποια είναι	Τι φανερώνουν	Παραδείγματα
Τοπικά	Φανερώνουν τόπο και απαντούν στην ερώτηση « πού; ».	κάτω, πάνω, δεξιά, αριστερά, έξω, μέσα, ψηλά, χαμηλά, ανάμεσα, βόρεια κ.ά. π.χ. Πήγαινε εκεί .
Χρονικά	Φανερώνουν χρόνο και απαντούν στην ερώτηση « πότε; »	τώρα, μετά, αμέσως, όποτε, συχνά, συνήθως, ύστερα, χθες, σήμερα, αύριο, φέτος κ.ά. π.χ. Έλα αύριο .
Τροπικά	Φανερώνουν τρόπο και απαντούν στην ερώτηση « πώς; ».	έτσι, αλλιώς, όπως, μαζί, ξαφνικά, ωραία, χωριστά, κυρίως, καλά, κακά κ.ά. π.χ. Έγραψα καλά .
Ποσοτικά	Φανερώνουν ποσό και απαντούν στην ερώτηση « πόσο; ».	τόσο, όσο, κάμποσο, πολύ, λίγο, αρκετά, λιγότερο, περισσότερο, τουλάχιστο(ν), περίπου κ.ά. π.χ. Τον γνώριζα ελάχιστα .
Βεβαιωτικά	Με αυτά επιβεβαιώνουμε κάτι .	ναι, μάλιστα, βέβαια, βεβαιότατα, σωστά κ.ά. π.χ. Βεβαίως θα έρθω.
Αρνητικά	Με αυτά αρνούμαστε κάτι .	όχι, δε(ν), μη(ν), όχι βέβαια κ.ά. π.χ. Μην έρθεις.
Διστακτικά	Με αυτά δείχνουμε δισταγμό..	ίσως, τάχα, δήθεν, πιθανόν, άραγε κ.ά. π.χ. Ίσως έφταιξες.

Β) Επιρρήματα που παράγονται από επίθετα ή μετοχές.

Υπάρχουν αρκετά επιρρήματα τα οποία παράγονται από **επίθετα** ή **μετοχές**. Συνήθως οι καταλήξεις αυτών είναι σε **-α** και **-ως**. Ορισμένα από τα επιρρήματα σε -α μπορούν να σχηματιστούν και σε -ως, χωρίς διαφορά στη σημασία.

Παραδείγματα: υπέροχος (επίθετο) – υπέροχα (τροπικό επίρρημα)

Περάσαμε **υπέροχα**.

ακριβής (επίθετο) – ακριβώς (χρονικό επίρρημα)

Ήρθε στις τρεις **ακριβώς**.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Υπάρχουν και επιρρήματα σε -α και -ως που έχουν διαφορετική σημασία!

π.χ. «Μιλούσε απλά» (με απλό τρόπο), αλλά «Εγώ απλώς του μίλησα» (εγώ μόνο ...).

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Υπογραμμίζω τα επιρρήματα στις παρακάτω προτάσεις/περιόδους:

1. Σήμερα θα ολοκληρώσουμε γρήγορα τα μαθήματά μας.
2. Αύριο δουλεύω νωρίς.
3. Βεβαίως και μπορώ να έρθω στις έξι ακριβώς.
4. Ήταν απότομος μαζί του. Του μίλησε άσχημα.
5. Σύντομα θα τα ξαναπούμε. Μπορεί αύριο ή μεθαύριο.
6. Κοιτάξτε δεξιά κι αριστερά και περάστε προσεχτικά τον δρόμο.

2. Αναγνωρίζω πότε οι υπογραμμισμένες λέξεις των παρακάτω προτάσεων είναι επίθετα και πότε επιρρήματα, γράφοντας τον χαρακτηρισμό (επίθετο ή επίρρημα) στις παρενθέσεις:

π.χ. Όλα συνέβησαν πολύ **γρήγορα**. (χρονικό επίρρημα)

Τα **γρήγορα** αυτοκίνητα ξεχώρισαν από την αρχή. (επίθετο)

- Του αρέσει πολύ το θέατρο. (_____)
- Κάνει πολύ ζέστη. (_____)
- Χάζευε τα ψηλά κτίρια της Σαγκάης. (_____)
- Τοποθέτησε ψηλά τα αιχμηρά αντικείμενα. (_____)
- Κράτησε λιγότερο φαγητό για τον εαυτό του. (_____)
- Πονούσε λιγότερο όταν έβαλε πάγο στο πόδι. (_____)

3. Σχηματίζω επιρρήματα από τα παρακάτω επίθετα και τις μετοχές:

προφορικός	→	_____
ύποπτος	→	_____
δυστυχής	→	_____
σκυμμένος	→	_____
ευτυχισμένος	→	_____

4. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

μνημείο: _____

λίθος: _____

τελετή: _____

προϋπόθεση: _____

Αντώνυμα - Αντίθετα

Αντίθετες λέξεις ή **αντίθετα** ή **αντώνυμα** λέγονται οι λέξεις που έχουν αντίθετη μεταξύ τους σημασία. Οι λέξεις αυτές μπορεί να είναι ουσιαστικά, μετοχές, επίθετα, επιρρήματα κ.ά.

Παραδείγματα: αργός - γρήγορος, εισοδος - έξοδος, λερώνω - καθαρίζω, συχνά - σπάνια

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Γράφω δίπλα σε κάθε λέξη ένα αντίθετο:

α) ασταθής _____	β) συνεπής _____
γ) ανεβαίνω _____	δ) σηκώνομαι _____
ε) πολύς _____	στ) καθαρός _____
ζ) φιλικός _____	η) θυμάμαι _____
θ) ευτυχώς _____	ι) θετικός _____
ια) άνοδος _____	ιβ) συμφωνία _____
ιγ) λογικός _____	ιδ) ευτυχισμένος _____

2. Συμπληρώνω τα κενά των παρακάτω προτάσεων/περιόδων με τα αντώνυμα των λέξεων που είναι στην παρένθεση:

- α) Το πέρασμα ήταν στενό (φαρδύ) και δε χωρούσε να περάσει το αμάξι.
- β) Πηδούσε με _____ (δυσκολία) τα _____ (κοντά) εμπόδια.
- γ) _____ (δυστυχώς) ο υπάλληλος που μας εξυπηρέτησε ήταν _____ (αγενής) και τελειώσαμε _____ (αργά) όλες μας τις δουλειές.
- δ) Διαβάζει _____ (λιγότερο) από τα υπόλοιπα παιδιά της ηλικίας του.
- ε) Το αποτέλεσμα του αγώνα ήταν _____ (δίκαιο) και οι οπαδοί έφυγαν _____ (ευχαριστημένοι) από το γήπεδο.

3. Ξαναγράψω τις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με τις αντίθετές τους, όπως στο παράδειγμα:

Ο κύριος Γρηγόρης είναι υπεύθυνος οδηγός.

Ο κύριος Γρηγόρης είναι ανεύθυνος οδηγός.

- Καθάρισε το νόμισμα για να δει αν είναι αληθινό.
-

- Στο διαγώνισμα έκανε πολλά λάθη γιατί ήταν απρόσεχτος.
-

- Είναι πιθανό να έρθει αργότερα.
-

Οι οικογένειες λέξεων

Θυμάμαι

Όλες οι λέξεις που σχηματίζονται με παραγωγή ή σύνθεση από την ίδια απλή λέξη αποτελούν μαζί με αυτή μια οικογένεια λέξεων. Οι λέξεις που ανήκουν σε μια οικογένεια λέξεων ονομάζονται συγγενικές.

απλή λέξη	παράγωγη λέξη	σύνθετη λέξη
γνώμη	γνωμικό	διχογνωμία
πλέω	πλοίο	κρουαζιερόπλοιο

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Με τη βοήθεια του λεξικού μου γράφω όσες περισσότερες λέξεις μπορώ από την οικογένεια της λέξης **γράφω**.

Παράγωγα	Σύνθετα
γραφή	α) με το γράφω ως <u>α'</u> συνθετικό: γραφομηχανή, _____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	β) με το γράφω ως <u>β'</u> συνθετικό: διαγραφή, _____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

2. Διαγράφω τη λέξη που σε κάθε περίπτωση δεν ανήκει στις οικογένειες των λέξεων που δίνονται:

- A) νόμος, νομικός, νομοθέτης, παράνομος, ανομία, νομοσχέδιο, νοσοκομείο
 B) γυρίζω, γύρω, γυριστή, γυροφέρνω, γυρισμός, αργία, κοσμογυρισμένος

Η μηχανή του χρόνου

Τα διαλυτικά

Τα **διαλυτικά** (¨) είναι ένα ορθογραφικό σημάδι που σημειώνεται πάνω από φωνήεν που δεν προφέρεται μαζί με το γειτονικό του. Μπαίνει πάνω από το **ι**, όταν προηγούνται τα φωνήεντα **α,ε,ο,υ** και πάνω από το **υ** όταν προηγούνται τα φωνήεντα **α,ε,ο**, για να δηλώσουμε ότι το **ι** ή το **υ** προφέρεται χωριστά σαν **-ι-**, χωρίς να αποτελεί μαζί με το προηγούμενό του φωνήεν δίψηφο.

π.χ. κοροϊδεύω, χαϊδεύω, ευνοϊκός, γαϊδούρι, ξεύφαινω κ.ά.

- **Δε βάζουμε διαλυτικά** στις εξής περιπτώσεις:

1) Όταν έχουμε συνδυασμούς φωνηέντων που δεν αποτελούν δίψηφα φωνήεντα.	πρωί, ευφύια, Μωυσής κ.ά.
2) Όταν το προηγούμενο φωνήεν ανήκει σε δίψηφο φωνήεν.	οδοποιία κ.ά.
3) Όταν η χωριστή προφορά των δύο φωνηέντων γίνεται φανερή από τον τόνο.	νεραίδα, γάιδaros, άυλος, άυπνος κ.ά.

Προσοχή: Στην τελευταία περίπτωση του παραπάνω πίνακα, όταν η λέξη γράφεται με κεφαλαία γράμματα, βάζουμε πάντα διαλυτικά.

π.χ. (νεραίδα) ΝΕΡΑΪΔΑ, (άυπνος) ΑΨΠΝΟΣ κ.ά.

Αυτό συμβαίνει γιατί δε μπορούμε να ξεχωρίσουμε την προφορά από τον τονισμό, γιατί ο τονισμός δεν υπάρχει.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Τονίζω τις παρακάτω λέξεις και βάζω διαλυτικά όπου χρειάζεται:

θεικό	καικι	βουιζω
ταιζω	διυλιστηριο	λαικος
εγωιστης	κοροιδο	ταισμα
φαι	ηρωικος	κοροιδια
ρολοι	ευρωπαικος	σοι
ηθοποιια	βουητο	καταπραυνω

2. Διαβάζω τις παρακάτω προτάσεις και βάζω τόνο και διαλυτικά όπου χρειάζεται:

1. Ήταν πολυ νευρικός γιατί ηρθε στη δουλεια αυπνος.
2. Αγορασαμε απο τη λαικη αγορα μαινανο και δυοσμο.
3. Ο παππους λειει πως ταιζει το γαιδουρακι του τρεις φορες τη μερα.
4. Οι εργαζομενοι δε δουλευουν την πρωτη Μαιου.
5. Ηπια το τσαι μου και εφαγα το κανταιφι που μου σερβιραν.
6. Δεν πληρουσε τις προυποθεσεις για να του χορηγηθει επιδομα αδειας.

3. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

θαρραλέος: _____

παρελθόν: _____

φυσικός: _____

ταχύτητα: _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 11η

Παιχνίδια, παιχνίδια, παιχνίδια

Παραδοσιακά παιχνίδια

 ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οι εγκλίσεις των ρημάτων

 Θυμάμαι

Τα ρήματα μέσα στον λόγο μπορούν να πάρουν διάφορες μορφές για να φανερώσουν αυτό που θέλει να εκφράσει το υποκείμενο. Οι μορφές αυτές του ρήματος λέγονται **εγκλίσεις**.

π.χ. Η Ευτυχία διαβάζει. (Οριστική)
 Η Μαρία θέλει να διαβάσει. (Υποτακτική)
Διάβασε Τασία! (Προστακτική)

> Οριστική

Τα ρήματα που βρίσκονται σε **οριστική** έγκλιση φανερώνουν κάτι το βέβαιο, το πραγματικό.

π.χ. Τα παιδιά παίζουν στον κήπο.

Ο παππούς κουράστηκε από το πολύ περπάτημα.

Θα ολοκληρώσω τις ασκήσεις μου σύντομα.

- Όταν η πρόταση είναι αρνητική, βάζουμε μπροστά από το ρήμα το δε(ν).

π.χ. **Δεν** καταλαβαίνω την άσκηση. / **Δε** θέλω παγωτό.

> Υποτακτική

Τα ρήματα που βρίσκονται σε **υποτακτική** έγκλιση φανερώνουν κάτι που θέλουμε ή που περιμένουμε να γίνει.

π.χ. Τα παιδιά θέλουν να παίζουν όλη μέρα.

Σκεφτήκαμε να πάμε μια εκδρομή.

Ας πάμε μια βόλτα.

- Η υποτακτική σχηματίζεται συνήθως με τα μόρια **να** και **ας**.
 - Η υποτακτική είναι άχρονη έγκλιση (αυτό σημαίνει πως εδώ δε χρησιμοποιούμε τους χρόνους όπως στην οριστική έγκλιση). Μπορούμε, αυτό που επιθυμούμε να πραγματοποιηθεί, να το εκφράσουμε έτσι ώστε να έχει εξακολουθητική διάρκεια (να γράφω [συνέχεια]), συνοπτική διάρκεια (να γράφω [μια φορά]) και συντελεσμένη διάρκεια (να έχω γράψει [πριν συμβεί κάτι άλλο]).
 - Όταν η πρόταση είναι αρνητική, βάζουμε μπροστά από το ρήμα το μη(ν).
- π.χ. Θα προτιμούσα να μην έρθω στη συνάντηση. / **Να μη φάτε** έξω.

➤ Προστακτική

Τα ρήματα που βρίσκονται σε προστακτική έγκλιση φανερώνουν συνήθως προσταγή και, ορισμένες φορές, παράκληση ή ευχή.

π.χ. **Φέρε** μου τα βιβλία μου!

Μίλησέ του, σε παρακαλώ.

Πες μας τι να κάνουμε.

- Η προστακτική είναι άχρονη έγκλιση (όπως και η υποτακτική). Μπορεί η προσταγή μας, η παράκλησή μας ή η ευχή μας να έχει εξακολουθητική διάρκεια (γράψε [συνέχεια]) ή συνοπτική διάρκεια (γράψε [μία φορά])
- Η προστακτική δεν έχει άρνηση.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Γράφω τα ρήματα που είναι σε παρένθεση στο σωστό πρόσωπο και στη σωστή έγκλιση:

- Οι φίλοι _____ τους φίλους τους. (βοηθώ)
- Μπορεί η Μαίρη _____ αύριο από το ταξίδι. (γυρίζω)
- _____ τους Παύλο, γιατί δε _____ σήμερα.
(βοηθώ / τελειώνω)
- Ο υπάλληλος μάς _____ _____ με τον διευθυντή.
(λέω / μιλώ)
- Εσύ _____ αν πρέπει _____ στην εκδρομή τσάντες;
(αναρωτιέμαι / παίρνω)
- _____ μου εσείς γιατί _____ σ' αυτόν εδώ τον χώρο.
(λέω / βρίσκομαι)

2. Υπογραμμίζω τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων και γράφω στις παρενθέσεις σε ποια έγκλιση βρίσκεται το καθένα:

- Οι εργάτες κουβάλησαν τα υλικά. (_____)
- Πήγαινε στην άκρη του δωματίου. (_____)
- Πάρε τα πράγματά σου. (_____)
- Μην αφήνεις τα παπούτσια σου στον διάδρομο. (_____)
- Δε νομίζω ότι προλαβαίνει το ματς. (_____ / _____)
- Ας αναλάβει ο καθένας τις ευθύνες του. (_____)
- Προσπαθώ πολύ καιρό να τον πείσω. (_____ / _____)

3. Συμπληρώνω τον πίνακα όπως στο παράδειγμα:

Οριστική ενεστώτα	Εξακολουθητική υποτακτική	Εξακολουθητική προστακτική
στέλνεις	να στέλνεις	στέλνε
μιλάτε		
πλένεις		
ετοιμάζεις		
διασχίζετε		
πρόσεχε		
δουλεύεις		

4. Συμπληρώνω τον πίνακα όπως στο παράδειγμα:

Οριστική αορίστου	Συνοπτική υποτακτική	Συνοπτική προστακτική
έδωσες	να δώσεις	δώσε
μιλήσατε		
στείλατε		
ετοιμάστηκες		
ήρθες		
ανοίξατε		
συνεννοηθήκατε		

Συλλαβισμός

ΘΥΜΑΜΑΙ ΤΟΥΣ
ΚΑΝΟΝΕΣ
ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΥ!

Συλλαβισμός λέγεται ο χωρισμός των λέξεων σε συλλαβές. Αυτό μας χρησιμεύει όταν θέλουμε ν' αλλάξουμε σειρά κατά το γράψιμο και πρέπει να χωρίσουμε κάπου την τελευταία λέξη της σειράς.

Κανόνες συλλαβισμού	Παραδείγματα
Τα φωνήεντα , τα δίψηφα φωνήεντα (ου, αι, ει, οι, υι), οι διφθογγοί (αϊ, οϊ, αη, οη), οι καταχρηστικοί διφθογγοί (/ι/ + φωνήεν ή δίψηφο) και οι συνδυασμοί αυ και ευ στον συλλαβισμό αποτελούν μια συλλαβή, που μπορεί να συνοδεύεται από σύμφωνα.	α-έ-ρας (φωνήεντα) α-στεί-ος (δίψηφα φωνήεντα) νε-ράι-δα , ό-ποιος (διφθογγοί) παύ-λα , πι-στεύ-ω (συνδυασμοί αυ/ευ)
<u>Ένα σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, δίψηφα, διφθόγγους ή συνδυασμούς το συλλαβίζουμε με αυτό που ακολουθεί.</u>	π.χ. γυ-ρί-ζω τα-ξι-δι
Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε <u>δύο φωνήεντα, δίψηφα φωνήεντα, διφθόγγους ή συνδυασμούς δε χωρίζονται, αν από αυτά αρχίζει λέξη της νέας ελληνικής.</u> Αν όμως από αυτά τα σύμφωνα δεν αρχίζει λέξη της νέας ελληνικής, τότε το πρώτο συλλαβίζεται με το προηγούμενο φωνήεν, ενώ το δεύτερο με το επόμενο.	π.χ. δε χωρίζονται: Πέ-τρος (τράπεζα) α-πό-σπα-ση (σπίτι) λυ-χνά-ρι (χνάρι) χωρίζονται: άν-θος βαθ-μός α-δερ-φός
<u>Τρία ή περισσότερα σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, δίψηφα, διφθόγγους ή συνδυασμούς δε χωρίζονται, αν τουλάχιστον από τα δύο πρώτα αρχίζει λέξη της νέας ελληνικής. Διαφορετικά χωρίζονται</u> και το πρώτο συλλαβίζεται με το προηγούμενο φωνήεν, ενώ τα υπόλοιπα με το επόμενο.	π.χ. κά-στρο (στραβώνω) η-λε-κτρι-σμός (κτίριο) αλλά άν-θρω-πος (δεν αρχίζει λέξη από νθρ ή νθ) Αν-δρο-μά-χη (δεν αρχίζει λέξη από νδρ ή νδ)
Τα δύο όμοια σύμφωνα χωρίζονται πάντα.	π.χ. άγ-γε-λος θά-λασ-σα

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Χωρίζω τις παρακάτω λέξεις σε συλλαβές:

συννεφιά	αστροφεγγιά
καλάμι	στάχτη
συνοδεύω	κόκκινος
ηρωικός	όγδοος
σιντριβάνι	πορθμός
οδοποιία	ανθοδοχείο
επάγγελμα	περιπτός
κάποιος	ήλιος
ποιοτικός	ποιος
βαρκάρης	σκόρδο
χαρμόσυνος	ακρίδα
Νοέμβριος	έκθεση
καρδιά	κίτρινο

2. Κυκλώνω τη σωστή επιλογή:

➤ Ο σωστός συλλαβισμός της λέξης:

A) παράθυρο
είναι:
1) πα-ράθ-υ-ρο
2) πα-ρά-θυ-ρο
3) πα-ρά-θυρ-ο

B) τηλεόραση
είναι:
1) τη-λε-ό-ρα-ση
2) τη-λεό-ρα-ση
3) τηλ-εό-ρα-ση

Γ) στοιχείο
είναι:
1) σ-τοι-χεί-ο
2) στοι-χείο
3) στοι-χεί-ο

Δ) έκφραση
είναι:
1) έκ-φρα-ση
2) έ-κφρα-ση
3) έκφ-ρα-ση

E) εμπόδιο
είναι:
1) εμπό-διο
2) ε-μπό-διο
3) ε-μπό-δι-ο

ΣΤ) κομμάτι
είναι:
1) κο-μμά-τι
2) κομμά-τι
3) κομ-μά-τι

Επιτραπέζια παιχνίδια

Γραμματική

Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες φράσεις

Απρόσωπα λέγονται τα ρήματα που χρησιμοποιούνται στο γ' ενικό πρόσωπο και δεν έχουν ως υποκείμενο ονομαστική φράση (πρόσωπο ή πράγμα κ.ά.), αλλά μια ολόκληρη πρόταση (εξαρτημένη). Η πρόταση αυτή εισάγεται συνήθως με το να (βουλητική) ή με τα ότι, πως (ειδική). Η σύνταξη αυτή λέγεται **απρόσωπη σύνταξη**.

Απρόσωπα ρήματα

Α) Τα ρήματα πρέπει, πρόκειται, συμφέρει, νοιάζει, ενδιαφέρει, συμβαίνει, ταιριάζει, ενδέχεται, μέλλεται.

π.χ. Πρέπει να με ακούσεις. / Δε συμφέρει να παίζεις τυχερά παιχνίδια.

Β) Τα ρήματα που φανερώνουν φυσικά φαινόμενα, όπως: βρέχει, χιονίζει, ξημερώνει, χαράζει, νυχτώνει, βραδιάζει, χειμωνιάζει, καλοκαιριάζει, φυσάει, βροντά, αστράφτει, φέγγει.

π.χ. Βρέχει από το πρωί. / Νυχτώνει νωρίς.

Γ) Το γ' ενικό πρόσωπο πολλών ρημάτων που συνήθως είναι προσωπικά (άλλοτε είναι απρόσωπα): λέγεται, ακούγεται, αξίζει, ανακοινώνεται, συμπεραίνεται, διαδίδεται, φτάνει, αρκεί, πειράζει, γίνεται, απαιτείται, μπορεί, τυχαίνει, χρειάζεται, αποφασίζεται κ.ά.

π.χ. Χρειάζεται ο Παντελής βοήθεια. (προσωπικό ρήμα)

Χρειάζεται να φύγουμε γρήγορα. (απρόσωπο ρήμα)

Φαίνεται ότι ξεπέρασε τον κίνδυνο. (απρόσωπο ρήμα)

Δ) Το γ' ενικό πρόσωπο των ρημάτων είμαι, έχω, κάνω, περνώ δηλαδή τα είναι, έχει, κάνει, περνά(ει). (όχι πάντοτε και σε όλες τις περιπτώσεις)

π.χ. Είναι να πω μάθημα αύριο. / Κάνει κύο.

Οι απρόσωπες φράσεις σχηματίζονται από:

A) τα ρήματα είναι ή υπάρχει + ουσιαστικό

π.χ. **Είναι κρίμα** να χάσουμε το παιχνίδι.

Υπάρχει φόβος ότι θα ηττηθούμε.

B) το ρήμα είναι + ένα επίθετο ουδετέρου γένους (ή κλιτής μετοχής)

π.χ. **Είναι φυσικό** να αγωνιάς.

Ήταν αναμενόμενο να έχει δυσκολίες.

Γ) το ρήμα είναι + τροπικό επίρρημα

π.χ. **Είναι χειρότερα** να περιμένεις εδώ.

Υποκείμενο των απρόσωπων ρημάτων και των απρόσωπων φράσεων

Συνήθως έχουν **ως υποκείμενο** μια ολόκληρη ονοματική πρόταση (εξαρτημένη) η οποία μπορεί να είναι:

Βουλευτική
(εισάγονται με το **να**)
π.χ. Πρέπει **να φύγουμε**.

Διάκριση προσωπικών- απρόσωπων ρημάτων

Ορισμένα ρήματα χρησιμοποιούνται κάποιες φορές ως προσωπικά και άλλες ως απρόσωπα.

- Όταν είναι προσωπικά, έχουν ως υποκείμενο κάποιο συγκεκριμένο όνομα το οποίο βρίσκεται σε ονομαστική πτώση.

π.χ. Η φωνή ακούγεται στον διάδρομο.

- Όταν είναι απρόσωπα, έχουν σαν υποκείμενο μια δευτερεύουσα εξαρτημένη πρόταση. (κατά συνέπεια έχουμε και δύο ρήματα)

π.χ. Ακούγεται ότι θα απεργήσουν τα Μ.Μ.Μ.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Στις παρακάτω προτάσεις κυκλώνω τα ρήματα και υπογραμμίζω τα υποκείμενά τους. Έπειτα τα ταξινομώ στην παρακάτω στήλη.

- Η Άντα θα έρθει το βράδυ.
- Ο γείτονας κάλεσε την αστυνομία.
- Πιστεύουν τα παιδιά ότι αδικήθηκαν.
- Οι οδηγοί φαίνονται εξαγριωμένοι.

Ρήματα	Υποκείμενα

2. Στις παρακάτω περιόδους κυκλώνω τα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες φράσεις και υπογραμμίζω τα υποκείμενά τους:

- Πρέπει να κάνετε υπομονή.
- Λέγεται ότι θα κλείσουν τα σχολεία.
- Φτάνει να προσπαθήσετε.
- Απαγορεύεται να αγγίζετε.
- Είναι πιθανότερο να λείψει.
- Υπάρχει περίπτωση να τραγουδήσουμε.
- Ανακοινώθηκε ότι αναχωρούμε σύντομα.
- Δεν είναι σωστό να καθυστερείτε τόσο.

3. Χαρακτηρίζω τα υπογραμμισμένα ρήματα των παρακάτω προτάσεων/περιόδων ως **απρόσωπα** ή **προσωπικά**, όπως στο παράδειγμα:

π.χ. Το πλοίο φτάνει στο λιμάνι. (προσωπικό / έχει υποκείμενο ένα όνομα)

- Φτάνει να έρθετε στη γιορτή. (_____)
- Πλέον βραδιάζει πολύ νωρίς (_____)
- Ο δρόμος φαίνεται από το παράθυρο. (_____)
- Φαίνεται πως δε θα τελειώσουμε νωρίς. (_____)
- Αρκεί μια κουβέντα του, για να συμφωνήσουν. (_____)

4. Χρησιμοποιώ τα παρακάτω απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες φράσεις για να σχηματίσω δικές μου περιόδους:

- απρόσωπα ρήματα : πρέπει , υποτίθεται
- απρόσωπες φράσεις : είναι ώρα , είναι προτιμότερο

A) _____

B) _____

Γ) _____

Δ) _____

5. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

ετοιμότητα: _____

ισάριθμος: _____

συμπαίκτης: _____

όψη: _____

Ηλεκτρονικά παιχνίδια

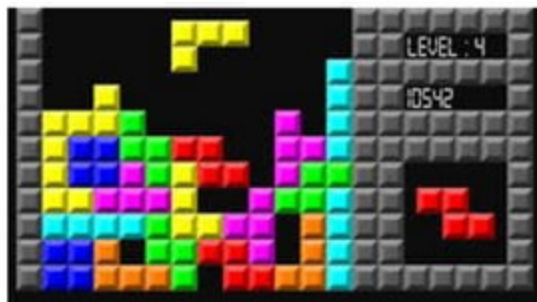

Ορθογραφία ρημάτων στον αόριστο

Θυμάμαι

Ο **αόριστος** ανήκει στους παρελθοντικούς χρόνους. Δείχνει μια ενέργεια που έγινε στο παρελθόν και είχε συνοπτικό χαρακτήρα.
π.χ. Η Δώρα **μίλησε** στη Λένα χτες.

- Τα ρήματα της **α' συζυγίας** (όσα δηλαδή δεν τονίζονται στην κατάληξη **-ω** / π.χ. σβήνω, δακρύζω κλπ.) έχουν στο θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής την ίδια ορθογραφία με το θέμα του ενεστώτα:
π.χ. σβήνω → έσβησα / δακρύζω → δάκρυσα / χτίζω → έχτισα
- Τα ρήματα της **β' συζυγίας** (όσα τονίζονται στην κατάληξη **-ώ**) στον αόριστο γράφονται με **-ήσα**:
π.χ. ζητώ → ζήτησα / κυνηγώ → κυνήγησα / νικώ → νίκησα
(εξαιρούνται τα μεθώ - μέθυσσα και μηνύω/μηνώ - μήνυσσα)
- Επίσης λήγουν σε **-ήσα** ορισμένα ρήματα που στον Ενεστώτα λήγουν σε **-αίνω** (κυρίως αυτά που λήγουν σε **-σταιίνω**) αλλά και το θέλω.
π.χ. αρρωσταίνω → αρρώστησα / θέλω → θέλησα

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Συμπληρώνω τις καταλήξεις των παρακάτω ρημάτων με **ι, η, υ, ει, οι** (βάζω τόνους όπου χρειάζεται):

ψιθυρ__ζω - ψιθύρ__σα

κλείνω - έκλ__σα

λύνω - έλ__σα

ζυγ__ζω - ζύγ__σα

κολυμπώ - κολύμπ__σα

ισορροπώ - ισορρόπ__σα

καλλιεργώ - καλλιέργ__σα

αναβλύζω - ανάβλ__σα

γκρεμ__ζω - γκρέμ__σα

πείθω - έπ__σα

δανείζω - δάν__σα

κατοικώ - κατοίκ__σα

2. Σχηματίζω το ίδιο πρόσωπο της οριστικής αορίστου και της συνοπτικής υποτακτικής των παρακάτω ρημάτων (βλ. παράδειγμα):

Οριστική ενεστώτα	Οριστική αορίστου	Συνοπτική υποτακτική
τρυπούν	τρύπησαν	(να) τρυπήσουν
επενδύουν		
γνωρίζουν		
μιλάς		
προχωρώ		
υποστηρίζει		

3. Συμπληρώνω τα κενά των παρακάτω περιόδων βάζοντας τα ρήματα των παρενθέσεων **στο σωστό πρόσωπο του αορίστου**:

- Ο επιθετικός της ομάδας _____ τη μπάλα για να εκτελέσει το πέναλτι. (στήνω)
- Εμείς _____ νωρίς στο σπίτι για να ετοιμαστούμε. (γυρίζω)
- Ο μανάβης _____ τα χρήματα που του άφησαν τα παιδιά. (μετρώ)
- Οι παραγωγοί _____ έναν συνεταιρισμό. (ιδρύω)

4. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

ηλεκτρονικός: _____

τρόπαιο: _____

ιστοσελίδα: _____

άμυνα: _____

Οι ρηματικές κατάληξεις **-είτε / -είται** και **-ήστε / -είστε**

Συναντάμε την κατάληξη -είτε στο β' πληθυντικό πρόσωπο του ενεστώτα ενεργητικής φωνής , όλων των εγκλίσεων.	π.χ. Στριμωχτείτε στο αυτοκίνητο. Να πιαστείτε από το κάγκελο. Θα θυμηθείτε τη διαδρομή;
Συναντάμε την κατάληξη -είται στο γ' ενικό πρόσωπο του ενεστώτα παθητικής φωνής , στην οριστική και υποτακτική έγκλιση.	π.χ. Πρέπει να κινείται με μεγάλη ταχύτητα. Ο αριθμός αυτός αφαιρείται από το σύνολο.

Συναντάμε την κατάληξη -ήστε στο β' πληθυντικό πρόσωπο της συνοπτικής προστακτικής της ενεργητικής φωνής , στα ρήματα β' συζυγίας (τονίζονται στη λήγουσα). Επίσης σε ρήματα της α' συζυγίας που λήγουν σε -ήνω .	π.χ. Μιλήστε με τον ιδιοκτήτη. Αφήστε τις τσάντες σας.
Συναντάμε την κατάληξη -είστε στο β' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα και της εξακολουθητικής υποτακτικής παθητικής φωνής , στα ρήματα β' συζυγίας που λήγουν σε -ούμαι (στην παθητική φωνή).	π.χ. Εσείς συνεννοείστε χωρίς καν να μιλήσετε. Να συνεννοείστε καλύτερα.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Γράφω τα παρακάτω ρήματα στο **β' πληθυντικό πρόσωπο του ενεστώτα ενεργητικής φωνής** και στις τρεις εγκλίσεις:

ρήμα	Οριστική	(Εξακ.) Υποτακτική	(Εξακ.) Προστακτική
νοσταλγώ	νοσταλγείτε	(να) νοσταλγείτε	νοσταλγείτε
συγχωρώ			
αδιαφορώ			
μετακινώ			
διατηρώ			

2. Γράφω τα παρακάτω ρήματα στο **β' πληθυντικό πρόσωπο** του αορίστου παθητικής φωνής και στις τρεις εγκλίσεις:

ρήμα	Οριστική	(Συνοπτ.) Υποτακτική	(Συνοπτ.) Προστακτική
πληρώνομαι	πληρωθήκατε	(να) πληρωθείτε	πληρωθείτε
πληγώνομαι			
καίγομαι			
βρίσκομαι			
διατηρούμαι			

3. Συμπληρώνω τα κενά των παρακάτω περιόδων/προτάσεων βάζοντας το ρήμα της παρένθεσης στο σωστό χρόνο, στο πρόσωπο που ταιριάζει:

- Εσείς πρέπει να _____ αμέσως από το όχημα, τώρα που αυτό δεν _____ . (απομακρύνομαι / κινούμαι)
- Όλοι σας _____ ένα φύλλο χαρτί και _____ να γράψετε ό,τι ξέρετε. (ζητώ / προσπαθώ)
- Νάντια και Τάσο, _____ σελίδα. _____ πολύ να _____ πού βρισκόμαστε. (γυρίζω / αργώ / αντιλαμβάνομαι)
- Αυτός _____ ότι διασκεδάζει με την κατάσταση που δημιουργήθηκε. (προσποιούμαι)
- Σας παρακαλώ, _____ του για τους κινδύνους του διαδικτύου και _____ τον να καταλάβει κάποια πράγματα. (μιλώ / βοηθώ)

Πνευματικά παιχνίδια

Επίθετα λόγιας κλίσης σε **-ος, -ως, -ο**
και
-ων, -ούσα, -ον

	Ενικός αριθμός		
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Όνομ.	ο ενεργός	η ενεργός	το ενεργό
Γεν.	του ενεργού	της ενεργού	του ενεργού
Αιτ.	τον ενεργό	την ενεργό	το ενεργό
Κλητ.	- ενεργέ	- ενεργέ	- ενεργό

	Πληθυντικός αριθμός		
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Όνομ.	οι ενεργοί	οι ενεργοί	τα ενεργά
Γεν.	των ενεργών	των ενεργών	των ενεργών
Αιτ.	τους ενεργούς	τις ενεργούς	τα ενεργά
Κλητ.	- ενεργοί	- ενεργοί	- ενεργά

Παρατηρήσεις: 1) Τα επίθετα της κατηγορίας αυτής έχουν τις ίδιες καταλήξεις για το αρσενικό και το θηλυκό γένος.

2) Ορισμένα από αυτά τα επίθετα λήγουν σε **-ούχος** και δηλώνουν αυτόν που έχει αυτό που δηλώνει το πρώτο συνθετικό (π.χ. οικοπεδούχος - αυτός που έχει οικόπεδο).

	Ενικός αριθμός		
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Όνομ.	ο απών	η απούσα	το απόν
Γεν.	του απόντος	της απούσας	του απόντος
Αιτ.	τον απόντα	την απούσα	το απόν
Κλητ.	-	-	-

	Πληθυντικός αριθμός		
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Όνομ.	οι απόντες	οι απούσες	τα απόντα
Γεν.	των απόντων	των απουσών	των απόντων
Αιτ.	τους απόντες	τις απούσες	τα απόντα
Κλητ.	-	-	-

Όμοια κλίνονται: ο παρών, ο επιτυχών, ο μέλλων, ο τυχών, ο δευτερεύων κ.ά.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Συμπληρώνω τα κενά βάζοντας τα επίθετα της παρένθεσης στον κατάλληλο τύπο.

- Η αστυνομία συνέλαβε τις δύο γυναίκες _____ . (κακοποιός)
- Οι _____ των εξετάσεων βραβεύτηκαν χθες. (επιτυχών)
- Ο δήμαρχος χειροκρότησε την προσπάθεια της _____ μαθήτριας. (αριστούχος)
- Μας είπε μια _____ ιστορία για ένα _____ περιστατικό που είχε συμβεί στη βάρδια του. (ενδιαφέρων / επειγών)
- Η τιμή του σπιτιού ήταν _____ και ο αγοραστής έδειξε αμέσως _____ . (συμφέρων / ενδιαφέρων)
- Η _____ ομάδα αντιμετώπιζε την πρωταθλήτρια. (κυπελλούχος)
- Συγκεντρώσαμε πληροφορίες για πολλές _____ προσωπικότητες. (εξέχων)
- Διαβάζω πολύ καλά και τα _____ μαθήματα. (δευτερεύων)

2. Συμπληρώνω τα κενά. Έπειτα γράφω τις φράσεις στον άλλον αριθμό στην ίδια πτώση:

➤ αδειούχος - του _____ υπάλληλου

➤ συμβασιούχος - η _____ νοσηλεύτρια

➤ σοκολατούχος - του _____ ρόφημα

➤ θεράπων - ο _____ γιατρός

➤ υπάρχων - της _____ κατάστασης

3. Κλίνω τις παρακάτω φράσεις: **η ειδοποιός διαφορά, η τροπαιούχος αθλήτρια** στον ενικό και τον πληθυντικό αριθμό.

	Ενικός αριθμός	
Όνομ.		
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

	Πληθυντικός αριθμός	
Όνομ.		
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

4. Σχηματίζω προτάσεις/περιόδους χρησιμοποιώντας τις λέξεις:

κοπίδι: _____

τάβλα: _____

νήμα: _____

φιγούρες: _____

Παρομοίωση και μεταφορά

Σχήματα λόγου

➤ **Κυριολεξία**

Σε αυτό το σχήμα λόγου, οι λέξεις έχουν την πραγματική τους σημασία.

π.χ. Η αδερφή μου αγόρασε ένα χρυσό ρολόι.

➤ **Μεταφορά**

Σε αυτό το σχήμα λόγου, οι λέξεις έχουν αλλαγμένη σημασία, η οποία όμως συνδέεται με την πραγματική τους σημασία.

π.χ. Ο Μάριος είναι χρυσό παιδί. (Εννοούμε ότι ο Μάριος είναι πολύ καλό παιδί. / Η έννοια του χρυσού ως πολύτιμου μετάλλου μεταφέρεται σ' έναν άνθρωπο)

➤ **Παρομοίωση**

Σε αυτό το σχήμα λόγου, τονίζουμε μια ιδιότητα ενός προσώπου, ζώου, πράγματος ή μιας κατάστασης ή ενέργειας με κάτι άλλο πολύ γνωστό που έχει την ιδιότητα αυτή σε μεγαλύτερο βαθμό.

π.χ. Είναι γρήγορος σαν λαγός. (Τονίζουμε πως είναι πολύ γρήγορος, όπως ο λαγός που τρέχει γρήγορα)

Στην παρομοίωση χρησιμοποιούμε λέξεις ή φράσεις όπως: **σαν, λες, λες και, όπως, όμοια με, παρόμοια με, σάμπως, καθώς** κλπ.

Ασκήσεις εμπέδωσης

1. Σημειώνω στα τετραγωνάκια το γράμμα **Κ** για τις **κυριολεξίες**, το **Μ** για τις **μεταφορές** και το **Π** για τις **παρομοιώσεις**.

- Το φαγητό ήταν πολύ πικρό.
- Τα πικρά λόγια σας τον πλήγωσαν.
- Έτρεμε σαν το φύλλο.
- Έτρεμε από την αγωνία του.
- Μασούσε τα λόγια του.
- Πεινούσα σαν λύκος.
- Δεν μπορούσε να πάρει τα πόδια του από την κούραση.
- Χορέψαμε στο πάρτι της Ναταλίας.
- Τον χόρεψε στο ταψί.
- Το κρεβάτι στρώθηκε από τον πατέρα.
- Η Βιβή στρώθηκε στη δουλειά.

2. Γράφω παρακάτω τρεις προτάσεις ή περιόδους όπου έχουμε **παρομοίωση** και τρεις προτάσεις ή περιόδους όπου έχουμε **μεταφορά**:

Παρομοίωση:

- _____
- _____
- _____

Μεταφορά:

- _____
- _____
- _____

Περιεχόμενα

σελ.

Ενότητα 7 ^η : Μουσική.....	1 - 18
Ενότητα 9 ^η : Βιβλία-βιβλιοθήκες	19-37
Ενότητα 10 ^η : Μυστήρια-Επιστημονική φαντασία.....	38-54
Ενότητα 11 ^η : Παιχνίδια, παιχνίδια, παιχνίδια.....	55-74

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΩΗ

σε πάντα για τον μαθητή

ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ | ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ | ΔΗΜΟΤΙΚΟ | ΓΥΜΝΑΣΙΟ | ΛΥΚΕΙΟ

Αβέρωφ 12-14, 16452 ☎ 210 9617817 @ info@zois-school.gr 🌐 www.zois-school.gr